

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

V., Személynök-utca 25. szám.

Telefonszámok:

Szerkesztőség, kiadóhivatal és
könyvkiadóvállalat --- 95—28

Nyomda --- 98—70

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.

MEGJELENIK HETENKÉNT EGYSZER.

Szerkesztette 1886—1915

SZABOLCSI MIKSA.

Szerkeszti

DR. SZABOLCSI LAJOS.

Küldetési osztály:

VII., Kertész-utca 16. szám.

Előfizetési feltételek:

Egész évre --- 200 korona

Fél évre --- 100 korona

Negyed évre --- 50 korona

Tizenegy milliót adtunk nekik cipőre...

Nyílt levél Sipőcz Jenő dr.-hoz,

Budapest székesfőváros polgármesteréhez.

Polgármester Ur!

Három hónap óta tartózkodom Budapesten és ez alatt a három hónap alatt sokhelyütt megfordultam, ahol nagy volt a nyomoruság és leírhatatlan a szenvedés és három hónap óta kísérem figyelemmel az önök jótékonykodási politikáját. Engedje meg, hogy ehhez a politikához, elutazásom előtt, néhány megjegyzést fűzzek. Az a tény, hogy amerikai magyar zsidó vagyok, azt hiszem, egymagában is jogot ad nékem ezeknek a megjegyzéseknek a megtételére, mert hiszen az amerikai magyar zsidók közül, barátaim közül, akárhányan vannak, akik többet tettek egymagukban a magyar főváros jólétéért, mint — bocsássa meg az őszinteségemet — itt az egész jótékonyági ügyosztály.

De hiszen ezt ön is tudja, polgármester ur! Ön is ismeri a külföldön, főként Amerikában élő magyar zsidók áldozatkészségét és ismeri, azt hiszem, elég közelről, az amerikai segítő bizottság a zsidóságnak ezt az óriási jótékonyági szervezetét. Tudja, mit köszönhet nekünk a magyar főváros, de noha tudja, ön és összes tanácsosai mégis úgy cselekszenek, mintha nem tudnák. Én nem kérem panaszkönyvét, polgármester ur, hogy oda jegyezzem be az önök különös hálátlansága miatt való szemrehányásaimat, mert én nem panaszkodom. Kettőnk közül, mi, amerikai zsidók vagyunk azok, akik adunk és önök, a keresztény főváros, az, aki kap: mi tehát, az önök magaviselete miatt, soha — hála Istennek — nem juthatunk abba a helyzetbe, hogy panaszkodjunk. Én tehát nem panaszkodom, polgármester ur, s ha szólok, azért szólok csak, hogy a mai viszony tovább is fennmaradhasson, hogy a sok budapesti szegényember ezentúl is részesülhessen jótéteményekben az amerikai zsidóság jóvoltából. Ennek a helyzetnek a fennmaradását ugyanis komoly veszély fenyegeti. Ha ugyanis önök úgy folytatják a jótékonykodást, amint elkezdték, igen valószínű, hogy mi nem igen fogunk adni és önök tőlünk nem igen fognak kapni.

Nem akarok visszatekinteni a múltba. Csak két ténynek az egymás mellé állítására szoritkozom, amelyek szebben beszélnek a legékesebben szóló polgármesteri programbeszédéknél is.

Az első tény az, hogy az amerikai zsidóság huszonötezer dollárt — tizenegymillió koronát!

— gyűjtött a szegény pesti gyerekek cipővel való ellátásának céljára. Mi Bódy alpolgármester kezéhez akartuk letenni ezt a pénzt, akiben megbiztunk, akiről tudtuk, hogy nem tesz különbséget zsidó és keresztény között, mint ahogy mi se teszünk különbséget és egyetlen becsületes ember sem tesz különbséget, ha arról van szó, hogy segíteni kell. Mi Bódyban és társaiban feltétlenül megbiztunk.

A véletlen azonban úgy akarta, hogy mire a tizenegymillió korona ideért, már nem Bódy állt a főváros élén, hanem ön. Allítom, hogy az amerikai zsidóság a tizenegymillió koronát akkor is elküldte volna a szegények részére, ha tudta volna, hogy ön a polgármester. De állítom azt is, hogy nem Önnek küldte volna el, mert nem bizhatott volna egy olyan ember s egy olyan párt elfogulatlanságában, aki a zsidókat a városházáról az egész vonalon, példátlan kiméletlenséggel kiűldözte. Nem tudom, hogyan történt, de az amerikai magyar zsidóság nem szerzett tudomást arról, hogy a polgármester-változás Budapesten rendszer-változást jelentett: az antiszemitizmus felülkerekedését. Nem tudom, kit terhel ezért a hallatlanul nagy felelősség, de ebben a percben ezt nem is kutatom. Tény, hogy a tizenegymillió koronát, valakinek tévedése folytán, ön kapta kézhez és rajta, miként az Uj Nemzedékben olvastam, tizenkilencezer pár cipőt rendelt a pesti gyerekeknek. Ebből a zsidó pénzből rendelt tizenkilencezer pár cipőből a pesti zsidó gyerekek, ahogy önöket ismerem, csak kilencszázötven cipőt fognak kapni, az egész kontingens 5%-át.

Ez már magában véve is furcsa. De ennél még sokkal furcsább az, polgármester ur, hogy majdnem aznap, amikor ön a zsidó pénzen rendelt 19.000 pár gyerekcipőről hirt ad, közölnek tudósítást a lapok a főváros pénzügyi bizottságának az üléséről. És itt a pénzügyi bizottság azt az álláspontot fogadta el, hogy a hitfelekezetek segélyezésénél a nemzetgyűlés megállapította numerus clausus szolgál arányszámul. Aminek következtében a hitfelekezeteknek kiadott 763.000 koronából a zsidóságnak csak 5%-ot utaltak ki, 38.000 koronát, holott nem ennyi illeti meg, hanem 282.310 korona, az egész összeg 37%-a, mert hiszen Budapest lakosságának nem 5%-a, de 37%-a zsidó. És megtörtént ugyanezen az ülésen az is, hogy három zsidó intézmény segélyezését teljesen beszüntette a pénzügyi bizottság, a zsidó kézműegylet 5000 koronás, a csepeli

Weiss Alice gyermekágyas otthona 5000 koronás és az Izraelita Szünidei Gyermektelep-Egyesület 1500 koronás segélyét.

Polgármester Ur! Ön bizonyosan tudja, hogy nekem nem a megszüntetett 5000 koronás segélyek fájnak. Végére azt a rongyos 10 dollárt, amivel eddig önök egy pesti zsidó testületet segélyeztek, a mellényzsebemből előveszem. És azt is bizonyosan tudja Ön, polgármester ur, hogy mit jelent az önök 1500 koronája a Szünidei Gyermektelepnek? Semmit! Nem is a pénzről beszélek, hanem az elvről.

Nem tartom ugyanis összeegyeztethetőnek, hogy miközben a keresztény főváros szemrebbenés nélkül fogad el tizenegymillió korona zsidó pénzt egy zsidó akciótól a nagyrészt keresztény gyerekek felszegélyezésére, hogyan mehet el antiszemitizmusában addig, hogy segélybeszüntetéssel bélyegezzen meg zsidó jóléti intézményeket? Különösen akkor, amikor ezekben a zsidó jóléti intézményekben — így a zsidó kórházban, a vakok intézetében, a Weiss Alice gyermekágyas-otthonban, — informálóim szerint, 40—60 százalékban nem zsidó betegek részesülnek gyógyításban és ápolásban? Mi tizenegymilliót küldtünk önöknek, hogy ne fagyjon le a szegény kis keresztény gyerekek lába, önök pedig ötezer koronák elvonásával igyekeznek azon, hogy a zsidók a zsidó jóléti intézményekben lehetőleg megfagyjanak, sőt, hogy a zsidó jóléti intézményekben megfagyjanak az ott ápolat nagyszámu nemzsidó betegek is. Budapesten ezt hívják jótékonyági politikának, polgármester ur? És mondja kérem: melyik keresztény erkölcsstanból tanulta ön és az ön pénzügyi bizottsága a szamaritánus erények gyakorlását?

Sajnálom Budapest szegényeit, polgármester ur, akiktől az önök rövidlátó kurzuspolitikája el fogja fordítani a jótékony emberek ezreinek a szívét. Ön maga is tudja, mennyivel kedvezőbb helyzetben vannak például Bécs szegényei Budapest szegényeivel szemben. A bécsi gyermekeket egyre jobban támogatják a külföld jótékony lelkei. A szegény pesti gyerekek az idén még abban a támogatásban sem részesülnek, mint tavaly! Ön a felelős ezért, Sipőcz Jenő dr., Ön és a társai! Önök kedvetlenítik el a külföldi magyar zsidókat, akik igyekeztek segítségére jönni szenvedő hazájuknak. Meghasonlított lélekkel, elkeseredve hagyom el én is ezt az országot, ahol még a szegényeknek is előbb a nacionálját kéri az antiszemiták, mielőtt segítenének rajtuk és azt gondolom magamban, hogy a pesti zsidóság, ha csak egy szemernyi önértzet van benne, egy fillért sem fogad el az Önök „leszállított” támogatásából, polgármester ur!

Budapest, 1920 november végén.

Egy amerikai magyar zsidó.

A numerus clausus után.

Irta: Sándor Pál

nemzetgyűlési képviselő.*

A magyar nemzetgyűlésen a „zsidókérdés” tulajdonképpen a numerus claususról szóló vitában került szőnyegre. A liberalizmus ellen benső meggyőződésből fakadó, magas szellemi nivón haladó küzdelem könnyen elképzelhető, de elképzelhetetlen egy új kurzus, amelynek hadi arzenáljában alig van más, mint antiszemita frázisok, amelyek maguk se kívánják, hogy tulsokra becsüljék őket.

* Ezt a cikket az illusztris szerző az „Amerikai Magyar Népszavá”-nak írta a lap felkérésére és egyidejűleg az Egyenlőségnek is rendelkezésére bocsátotta.

Őszintén bevallom, hogy a hazánkban most uralkon levő kurzust efemer jelenségnek tartom, a háboru egyik utórezgésének. Rendkívüli események idézték elő, hogy Magyarországon ez a helyzet előállhatott. Magyarországot és a magyar népet évszázadok óta mindenütt, türelmesnek, toleránsnak ismerték. A türelmesség érzése éppen úgy megvan a magyar parasztban, mint az uri osztályban. Meglehet, hogy ezt az érzést a háboru rendkívüli szenvedései és a bolsevizmus befolyásolták. De sokkal hatalmasabbak azok az érdekek, amelyek a liberális ideákat Magyarország fejlődéséért megilletik, sokkal óriásabbak azok az alkotások, amelyek a zsidó munkának köszönhetőek, semihogy ezek felett egyszerű frázisokkal a tagadás álláspontjára állva, átsiklani lehetne. Ha a numerus clausus vitájában a nemzetgyűlésen mégis szót kértem, úgy azt nem azért tettem, hogy érveinket sub specie aeternitatis előhozzam. Azért szólaltam föl, mert a magyar zsidóságot állandóan rettenetes vádakkal illették, melyek borzalmas következményekkel járhatnak. Ennek megakadályozását kötelességemnek tartottam. Az érvek küzdelme mindenkor megtisztítja a harcolók légkörét. Ha ez most nem sikerült, úgy ennek nemcsak csekélységem az oka. A főiskolákon való tanszabadság korlátozásáról szóló törvényjavaslat nemcsak százados jogokat sért meg, mert hiszen az 1848-as alaptörvény a zsidókat magyar állampolgárokká deklarálja. 1867-ben az ország izraelita vallásu lakóinak is megadták a polgári és politikai jogegyenlőséget. Az 1895. évi 52. törvénycikk a zsidó vallást a hazai történelmi hitfelekezetek sorába recipiálja. A zsidók recepciójáról szóló vitában a magyar országgyűlésen annak idején az egyik szónok a következőket mondotta: „A magyar zsidóság beleolvadt a nemzet testébe és a jogegyenlőségre méltónak vált azokkal a szolgálataival, amelyeket kilenc évszázadon keresztül a magyar rögön elvégzett. Ennek elismerése a magyar nemzet becsületbeli kötelessége.” A magyar törvénytár nem ismeri a zsidó nemzetiség fogalmát. Ezt a fogalmat a magyar törvényhozás most statuálta először a numerus claususról szóló törvényben. De mi, zsidóvallásu magyarok, soha el nem ismerjük, hogy nemzetiséggé vagy külön nemzetté tegyenek meg. Apáink és nagyatyáink hosszú évszázadokra visszamenőleg itt születtek, itt munkálkodtak és törvényes alapon követelhetjük az egyenlő állampolgári jogokat, melyektől senki meg nem foszthat bennünket. A magyar földnek egészen különös varázsa van, idegen néprészeket teljesen magába tud olvasztani. Tucatszámra tudnék neveket említeni, melyek drágák a magyar nemzetnek és akiknek viselői származásukra nézve németek, szerbek vagy tótok. Ezeknek a neveknek viselői, minden hátsó gondolat nélkül, lángoló hazafiaként működtek. A zsidóság Magyarország nemzeti területén tökéletesebben vált hazafivá, mint bárhol a világon.

Azok a vádak, amelyeket leghangosabban a kurzus képviselői hangoztatnak a magyar zsidósággal szemben, olyan számosak, hogy valamennyire lehetetlen itt válaszolni. Azt állítják, hogy „a zsidók bűnösök a hadseregnek a Károlyi-forradalom előtt

történt felbomlásában, a zsidók a háboru során nem teljesítették megfelelő módon állampolgári kötelességeiket, a zsidó munka a többi néprétegek munkájával nem egyenlő értékű!“ Haller vallás- és közoktatásügyi miniszter jobb ügyre érdemes lelkesedéssel még azt is kijelentette a nemzetgyűlésen, hogy a zsidók Magyarországon semmiféle alkotó munkát nem végeztek, csupán kisajátították mások alkotásait. Azt hiszem, hogy a nemzetgyűlésen sikerült bebizonyítanom, hogy a hadsereg felbomlásával nem a zsidók vádolhatók. Ma vezető szerepet játszó személyiségek támogatták és istenítették szóval és írásban, teljes erejükkel a Károlyi-kormányt, bár nagyon jól tudták, hogy az első forradalmi minisztérium szocialistákból és radikálisokból állott. Ezt abban a jóhiszemű meggyőződésben tették, hogy az akkori állapotok között minden jó hazafinak szolgálatára kell állania az uralmon lévő irányzatnak. Bebizonyosodott az is, hogy a zsidóság a román megszállás alatt egyáltalán nem viselkedett rosszabbul, mint a másvallású lakosság. Ezzel szemben számtalan jelentés fekszik előttem arról, hogy a zsidóknak a románok által megszállott területeken még ma is szenvedniök kell, mert magyar nemzetiségűktől nem tágitanak.

Kolozsvárott Szent István napján ötszázötven zsidó kereskedő zárta be boltját és mind az ötszázötvenet megbüntették. Nagyváradon a Park-szálló tulajdonosára, egy zsidóra, huszonöt botütést mértek, mert nem akart szállodájából erdélyi menekülteket kilakoltatni. Mikor a büntetés után sem hajtotta végre a román parancsot, újabb huszonöt botot kapott és ebbe belehalt. Számtalan hasonló esetet tudnék említeni. A magyar zsidók mélyes hazafiasságának különösen felemelő példája *Kecskeméti Lipót dr. nagyváradai főrabbi esete*, aki nemrégiben ünnepelte meg lelkészi működésének harmincéves jubileumát. Ünnepi beszédét, melyet ez alkalomból tartott, meghallgatták a váradai premontréiek, a kálvinisták és a románok is, akiknek egész hivatalos apparátusa kivonult. Kecskeméti a következőket mondotta: „Maradok, aki vagyok, a zsidóságnak a biblia szellemében munkálkodó lelkésze. Ama zsidóságé, amely nem nemzeti, hanem etikai egység s amelynek nemzeti érzése egy másik nemzeti érzéseivel egy. Hűségesen kitartunk egy másik nép nemzeti életén belül zsidóságunk mellett, de nemzeti érzéseink a magyar nemzetéi. Van zsidó vallás, de nincs zsidó nemzet. Új uralom alá kerülhetünk, amely ráparancsolhat a zsidóságra, hogy nemzet legyen, de nem vagyunk nemzet. Mi a magyarság egy része vagyunk. Az igazság az, hogy mi, akik magyar zsidók voltunk, az új uralom alatt is magyar zsidók vagyunk.“

A templomban lefolyt ünnepség után a jubiláló főrabbit a premontréi főgimnázium tanári kara, azután pedig az evangélikus lelkész melegen üdvözölte. Az üdvözlések elhangzása után a román hatóságok letartóztatták a főrabbit és katonák föltűzött szuronyok között Nagyvárad utcáin keresztül bekisérték a fogházba.

Ami azt a szemrehányást illeti, hogy a zsidók népességi arányszámukon alul teljesítettek front-

szolgálatot, ugy erre vonatkozólag az egész népről szóló objektív statisztika adja meg majd a megnyugtató válasz. Indítványt terjesztettem elő a nemzetgyűlésen, hogy utasítsák a honvédelmi miniszter urat arra, hogy hat hónapon belül terjesszen elő a nemzetgyűlés elé olyan statisztikát, amely feltünteti a különböző vallásfelekezetekhez tartozó férfilakoságnak a háborus szolgálatát, mutassa ki az elesett hősök és kitüntetetteknek vallások szerint eloszló számát. Az indítványt nem az én szövegezésemben fogadták el, hanem Pröhle képviselő szövegezésében, aki azt kívánta, hogy a felmentetteknek és a háborus csalóknak vallásuk szerint megoszló számát is tüntessék föl. Nekem ez ellen semmi kifogásom sem volt. Zsidó oldalról feldolgozott adatok szerint a zsidóság: népességi arányszámának, az öt százaléknak mértékén felül teljesített katonai szolgálatot. A magyar zsidók munkájának értékéről és értéktelenségéről nem kívánok hosszabban beszélni. Csak arra utalok, hogy a zsidó munka a kultúra kifejlődésében, Budapest fővárosnak felvirágzásában résztvett és a magyar zsidóságnak alkotó szelleme fejlesztette a mai magasságba a magyar ipart és kereskedelmet és hogy a modern magyar pénzügyi gazdálkodás nem csekély részben a magyar zsidóság alkotása. Sőt a magyar zsidóságnak állandóan feleslege volt tehetségekben, akik külföldre vándoroltak és ott művészet, irodalom és tudomány, ipar és kereskedelem terén tiszteletet és elismerést vívtak ki a magyar névnek.

A numerus clausus érzékeny csapás a tanuló zsidó ifjúságra nézve. De helyeselnem kell *Ruppert Rezső dr.* képviselő véleményét, aki kifejtette, hogy a tudományos kvalifikáció után áhító zsidó fiatal-ság minden akadály és minden nélkülözés ellenére el fogja végezni egyetemi tanulmányait a külföldön és azután sokkal fölkelésültebben tér haza és erősebb konkurenciája lesz a politizáló nemzsidó ifjúságnak. Ennek a törvényjavaslatnak a jelentősége nemcsak a konkrét jogkorlátozásra szorítkozik, hanem abban rejlik, hogy rést üt az egységes magyar nemzet elvét hangoztató ősi magyar ideológián és a zsidóságot nemzetiségnek deklarálja. Érzékeny csapás ez, amely a magyar zsidóságot súlyos próbára teszi, de a zsidóság hazafiassága elég erős, hogy ezt a csapást is kiheverje. A magyar liberalizmus nem halott, csak megbilincselve, megkötözve fekszik a földön, de fel fog támadni és akkor más lesz itt újra minden!

Sándor Pál-alapítvány.

(Az alap célja: Sándor Pál működésének és szeptember 20-ik beszédének megörökítése a zsidóság által felajánlott alapítvány alakjában, melynek kamatai a pesti izr. és orth. hitközség által minden év szeptember 20-ikán rokkant zsidó katonák közti szétosztatnak.)

E héten befolyt:

A 20.000 koronás adományból 4000 K, Augenstein S., Erzsébetfalva 30 K, K. L., Kisbér 100 K, Nádor Géza 100 K.

Fabó Bertalan siremléke.

E héten nálunk befolyt:

A 20.000 koronás adományból 500 K, Geist Lajos és Fiai, Szombathely 500 K, Kozma Andor 30 K, Haas Dávid 20 K, Horváth Sándor dr. 100 K, Feingold Miksa 50 K, Blau Henrik 20 K, K. L., Kisbér 50 K.

Önként . . .

A rejtélyt megoldották. A rejtély maga is érdekes volt, érdekesebb a Burlingtoni Jaguár, a Tigrisarcu Ember, az Árverési Hiénák rejtélyénél, de a megoldása megszegyeníti az Arséne Lupin, a Sherlock Holmes, sőt a Herlock Solmes képzeletét is. Egészen új, eredeti, szenzációs, ragyogó a Britannia rejtélyének megoldása, amely egyszeribe fényt vet mindazokra az egyéni akciókra is, melyeknek színhelye két esztendő óta az ország. Két esztendő óta izgatja a képzeletet, hogy vajon kik azok, akik feldulják az ország nyugalma? Kik rendezik az éjszakai zsidó-veréseket? A kávéházi izéket? Kik kergetik különféle félreeső helyeken öngyilkosságba az embereket? Kik rekvirálnak? Kik koboznak? Kik zsarolnak? Kik pénzelik a banditákat? A rejtély nem rejtély többé! Mindent tudunk! Hölgyeim és uraim, méltóztassanak előkészülni a legnagyobb meglepetésre! Babarczyék nem zsaroltak! A nyomozás során kiderült, hogy különféle zsidók önként adták a különítmény fenntartásához szükséges pénzeket. Egy szemfüles ügyvéd közölte egy zsidóval, hogy Babarczyéknak nincs pénzüik. A zsidó erre azonnal felajánlott 20.000 koronát. Babarczyék ezt a pénzt nem fogadták el. A zsidó visszautasításán nagyon elkeseredett. Proviziót ígért az ügyvédnek, ha elfogadtatja az általa felajánlott összeget a Britanniásokkal. De az ügyvéd közbenjárása is hasztalan volt. A Britanniások kijelentették, hogy ők elvi alapon állnak és zsidóktól nem fogadnak el pénzt. Nem és ezerszer nem! A zsidó ekkor könyörgésre fogta a dolgot. Miután több újraoltási bizonyítvány és szállítási igazolvány felmutatásával sikerült meggyőznie az egyik urat konstruktív voltáról, az hajlandónak mutatkozott arra, hogy a pénzt esetleg elfogadja. A zsidó örömpesze rohant haza a 20.000 koronáért. Szaladva vitte a pénzt a Britanniába. Am itt óriási csalódás várta. A Britanniások lelkiismeretükre hivatkozva, vonakodtak elfogadni a zsidó 20.000 koronáját. A szegény, mellőzése miatt elkeseredett zsidó ekkor felindultságában oly heves, agresszív és tolazkodó viselkedést tanusított, csak hogy önként felajánlott pénzét elfogadtassa, hogy elkerülhetetlenné vált testi megfenyítettése. De a zsidó ezután sem tárgyalt! Végre, minthogy semmi áron nem akart eltávozni a pincéből, csak hogy megszabaduljon tőle, tekintettel a corki polgármester szomorú esetére, a Britanniások, elveik fenntartásával, végre mégis elfogadták a 20.000 koronát. A zsidó szívósság így győzte le a Britanniások paritán erkölcsi nivoltát. Az esetnek a zsidók között egyszeribe híre ment. Minden valamire való zsidó megrohanta erre a Teréz-köruti szállót, hogy önkéntes adományát az illetékes áruhások kezébe juttassa. A körutakon a Britannia felé éjjel-nappal kiméletlenül törtető zsidók között több ízben került — különösen éjjel — atrocitásokra a dolog. Mindenki előbb akarta leróni önkéntes adományát a másiktól. Noha a Britannia bejáratjánál őrségi álszolgálatot teljesítő felelőtlenek a tolongás enyhítésére számokat osztogattak a sok önként jelentkező adakozó zsidó között, a zsidók, az őket jellemző fegyelmetlenséggel, nem varták be, míg rájuk kerül a sor, hanem letíporták, össze-vissza verték, sőt éles tárgyak, talán rohamkések által, — melyeknek viselésére nem volt fegyverviselési engedélyük, amiért külön megindul ellenük az eljárás — meg is sebesítették egymást. A Britanniásoknak, miként a nyomozás igazolta, az egész ügyben mindössze az volt a szerepük, hogy sérülések esetében ők értesítették telefonon a mentőket és a tűzoltókat, ha pedig nagyobb botrány támadt, ők telefonoztak a rendőrségre karhatalomért. Súlyos esetekben a sérülteket a Britannia pincéjében elhelyezett egészségügyi állomáson ők maguk részesítették az első segélyben. Néha a második segélyben is. Báró Babarczy állandóan a felebaráti szeretetről prédikálva járta a szobákat és a zsidókat egymás iránt való türelemre intette. Ugyanekkor történt, hogy más szállodákban elkeseredett zsidók, akiknek nem volt újraoltási bizonyítványuk s akiktől a különítmény ennek folytán nem vehetett át önkéntes adományokat, célelt való elkeseredésükben részint felakasztották, részint cipészárral sziven szurták magukat. Megtörtént, hogy a vidéken egyes tulérezékeny zsidó családok annyira szívükre vették, hogy valamely tagjuk nem adakozhatott önként, hogy ezen való bánatukban kiirtották magukat. A történetek után kíváncsún látszik, hogy a zsidók önkéntes adakozási joga, leg-

alább arányszámuknak megfelelően, intézményesen és törvényhozásilag biztosították. Ezzel azután, reméljük, teljesen elintéződött az egyéni akciók egész komplexuma. A rejtély megoldódott. Az igazság kiderült. A bűnösök elveszik méltó jutalmukat. Erger Berger Schossberger. Folytatása a jövő héten. Előadás után a Club-kávéházba megyünk!

Izrael mécsese: örök!

Írta: Adler Illés dr.

„Ó libeg-lobogjatok
Egymás mellett szép sorba,
Mint hajnalcsillag ragyog,
Mint tűzrózsák bokorba.
Chanuka-láng!
Van ki csatánk
Végesvégig harcolja...

Kiss József.

Régi háboruk szent mécsese! Örök zsidó háboru örök fénye: kigyúl a Chanukamécses házainkban, Búg a Chanukadal ajkainkon gyászosan. Am a csatánkat még nem harcoltuk véges-végig. És úgy tetszik, hogy ez a Chanukamécs még homályosabb, ködösebb; az énekünk még halkabb, tompább az előbbieknél. És Izrael, a népek költője, álmódzója, úgy érzi, hogy az örökbéke álmhegyéről a mélységbe zuhan, miként lezuhant Ikarus, az első repülő. Mert annyit egyetlen nép sem vérzett, küzdött, szenvedett és vesztett életben, vérben, vagyonban, jogokban, mint Izrael. Izrael ott harcolt és vérzett minden csatáron Rigától—Jeruzsálemig. És ha leszámítjuk nemzeti függetlenségének elvesztését, a nemzeti szentély rombadőlését: a hajdankor szenvedése, vézése eltörlül Izrael mostani pusztulása mellett.

De nemcsak az anyagiakban, hanem a lelkiekben is végtelenül nagy a mi veszteségünk. A lelkünk lehorgadt, elfáradt és véresikós szárnyait a földön kotorva huzza maga után. Nem tenger, amelyben a beleömlő szennyes folyam is megtisztul. És „timmu esz héchlochó”: eszményeinkre, álmunkra is ráfröcsösen harcosaink vérpecsétje, a felperzselt, megfertőzött otthonok kormos füstje, a hazug rágalnak rozsdamarása. Megismétlődik a lelkünkben, ami a háboru alatt egy pusztuló nagy városban esett meg. A háboru csóvája egy megostromolt városban egy régi tisztes templomot is fölgyújtott. A tűzvész körül csoportosuló sokaságnak rendkívüli, megható látványban volt része. A magasra csapkodó lángok már a tornyot kezdték nyaldosni, midőn egyszerre a harangjáték gépezete működni kezdett és a pattogó lángnyelvek zajából fölségesen zendült ki a zsoltár dallama: „Haudu!” „Adjatok hálát az Istennek, mert örökkévaló az ő jósága!”

... És Chanuka ünnepén lelkünk megszólal. Zeng benne a hit zenéje és mi sirva énekelünk.

*

Állunk a harcban és nem esünk kétségbe a jövődo miatt. Tudjuk, hogy Izraelnek van életcélja és a Gondviselésnek is van vele célja. Tudjuk, hogy a népek élete és elhelyezkedése nem a vakeset szeszélye, hanem a Gondviselés terves munkája. És minden nemzet és minden nép egy-egy hur az emberiség lyráján és ha csak egy is hiányzik a hurok közül, megsorbul a lyra összhangja, harmóniája.

Izrael életében most megismétlődik a hajdankor Chanukaacsodája. Amidőn a háboru zivatara, életpusztító földrengése megindult és városok lakosait, országok népeit üzte-dobálta városról-városra, országról-országra a vihar és a legirgalmatlanabbul Izraelt üztekergette, mint forgószélben a galambpelyheket: akkor végigsikongott a lelkeinken, országok lelkén: megdör-

Írógépeket

azonnal szállít, becsereél, szakszerűen javít
Eckstein Gyula írógép és írodabutor-télepe.
Bpest, IV., Párisi-utca 1. I. Telefon: 126-06.

dült Izrael fölött az örökigazságok halálítéletének ég-zengése! Utolsót lobbant-e Izrael élete?

Nem, a csodás olajmécses, Izrael, nem lobbant utolsót. Csodásan él, ég és harcol, lelkesedik tovább is. Világhivatása meg nem halhat. Lelke el nem püsztolhat és tovább kell dolgoznia, amíg emberek gondolkodnak. Csak el ne merüljön. Már sokszor fölemelkedett, miután ellenségei azt hitték, hogy agyonkövezték és ő lett a tűz, amely ellenségeinek papirosszörnyetegét elégette, ő volt a vihar, amely hamvait szertehordta és a betűik boszorkánymunkájának véget vetett.

És Izrael hitében, történelmi tudatában rejlik ez a nedv, ez az erő, ez az élet és ez a láng. És csak ezek táplálhatnak és fejleszhetnek egy világtörténelmi népet, csak át kell hatnia és át kell járnia az erőnek, nedvnek, melegnek Izrael egész terebélyes fáját. És ha látjuk, hogy a zivatar éppen most sok ágat lesodor, sok csemetét letördel a fáról: ennek az az oka, hogy a törzsnek éltető nedűje nem járja át végig az ágakat, egészen föl a csucsig.

Szakasztott olyan Izrael élete, mint a bibliai özvegyasszony olajkorsója. Egy próféta ifju özvegye panasszal, sirással járult Elisa próféta elé. Mester, szólt az özvegy asszony, te tudod, hogy férjem, aki félté az Istent, meghalt. Most én és gyermekeim nélkülözünk, éhezünk. A hitelezőim pedig fenyegetnek, szorongatnak. Segíts szolgálódon, könyörgi az özvegy. Mi van a te házában? — szól a próféta. Nincsen az én házában egyéb, sóhajta az asszony, csak egy korsó olaj. Kérj kölcsön edényeket és töltsd meg mind a korsóból, mondja a próféta. És amíg volt üres edény, gazdagon folyt az olaj a korsóból, de amint elfogyott az edény, fölsikkadt az olajforrás... Izrael olaja, lángja hőven fakad Izrael lelkéből, csak legyen elég fölfogó edény, csak legyen sok befogadó, meleg, lángolni tudó zsidó szív. Izrael élni akarása, Izrael égnivágyása a megjósolt halál és sorvadás helyett sokkal erősebben, sokkal tüzesebben lángolt föl. Pezsgés, mozgás, tömörülés, összefogás, remény és álomlátás, röplnivágyás nyugtalanítja mindenfelé Izraelt, mint ősszel a vándormadarak meginduló seregét.

✱

De milyen irányba tereljük, indítsuk Izrael — elsősorban a magyar Izrael — munkáját és akarását?

Nekünk, magyar zsidóknak, a Gondviselés és a Gondviselés akarátának meglátói és megértői kijelölték és meghatározták az utat és az irányt.

Magyar zsidók akarunk lenni. Hazánkhoz hű fiak. Hazánkért és nyelvért harcolni, áldozni, dolgozni akaró magyarok és vallásunkért rajongó, élni-halni kész zsidók. Ettől sem a nagyok komor tekintete, sem ellenségeink maró rágalma, gyűlölete, sem némely testvéreink rakétás jelszava el nem fog tántorítani soha.

Mindkettőről, gyűlölő ellenségeinkről és jelszavas jóakaróinkról egyaránt azt mondhatjuk, amit a Midras mond a „Gumrasz lajlóról”, az éjjeli fénybogár-ról. A homályban, éjnek bizonytalanságában azt hinnéd róla, hogy égető tűz, világító parázs, ám ha fölvirrad a reggel és fölkel a nap, akkor látjuk, hogy ami csalogatott, hitegetett, kápráztatott: az csak egy apró fekete fénybogár...

Régi zsidó községekben járatos szokás volt, hogy a haldokló ágyához viaszból font nyolcágú Menórát vittek a lélekvirrasztó testvérek. Vele jelezték, hogy Isten gyertyatartója az ember lelke és vele riasztották el az ártó szellemeket.

A Chanuka nyolcágú Menórája sokszor világított az elalélt, tetszhalott Izraelnek. Visszahívó lánggal bevilágított a lelkébe, fáradtdobogású szívébe az elmulás mesgyéjén, a sirnak legszélén. A Chanuka Me-

nórája az ártó gonosz szellemekre is szellemüzően rávilágít. Ama vadaskodó szellemekre, akik hűségünket, honszerelmünket, történelmi hivatásunkat, eszményiségünket tagadják és Izraelt mindig a gunynak, rágalomnak, leszólásnak torzító tükrében mutatják föl. A Chanuka Menórája rámutat a hajdankor oroszánlelkű Makkabeusaira és most rámutat a magyar Makkabeusokra, zsidó katonáinkra, akik halálmegvetően ott küzdöttek, vérezték a harctereken, avagy ott pihennek már az idegen nehéz hantok alatt.

Multunkért és jelenünkért égnek a mécseseink, a régi és az új Makkabeusokért. Sokaknak ünnepi gyertyája, sokaknak halotti mécsese és sokaknak ragyogó diadallángja... Izrael mécsese: örök! Izrael élni fog örökké!

Az amerikai zsidó segélyakció és a magyar zsidóság.

— Uj országos bizottság alakítása. —

A hírlapokból ugyan nem ismeretes, de azért köz tudomásu Budapesten, hogy körülbelül félelv óta a Damjanich-utca 48. számú házában az amerikai zsidó segélyakció budapesti bizottsága működik, amelynek az a feladata, hogy az amerikai zsidók jótékony adományait az itteni szegénysorsu zsidók között kiossza. Az akcióban most fordulópontra állott be, Bécsben kéthete értekezletre jöttek össze az amerikai akciónak Európában működő tagjai és elhatározták, hogy minden országban új alapokra helyezik a segélyezés módját. A konferencián résztvettek közül két amerikai ur és egy hölgy a múlt héten Budapestre érkeztek és megtekintették a Pesti Izr. Hitközség és a Chevra Kadisa intézményeit, hogy adatokat szerezzenek a megindítandó új jótékony akcióhoz. A hitközség és a chevra kadisa előljárósága csak látogatásuk után egy héttel tudta meg, hogy a bizottság végigvizsgálta intézményeit és így arról sem gondoskodhatott, hogy hivatalos kísérel álljon az amerikaiak rendelkezésére, akik a hitközség és a chevra kadisa intencióiról tájékoztathatták volna őket.

Ez a körülmény, valamint az a hónapok óta tartó tisztázatlan helyzet, amelyben a hitközség az amerikai akció budapesti vezetőségével szemben áll, újból aktuálisá teszi a bizottság összeállításának kérdését. Most, amikor az amerikaiak új alapokra kívánják fektetni a segélyezést, a magyar zsidóság akcióba fog lépni, hogy az egész amerikai segélyügy megreformáltassék. A pesti hitközség vezetőségének, majd az egész képviselőtestületnek, valamint a körzetek vezetőségének az az egységes felfogása, hogy ezt az egész akció új és demokratikus alapokra kell fektetni és benne vezérszerepet kell juttatni a 250.000 főnyi pesti zsidóságnak és hitközségének. A bizottság megfelelő átszervezésére legközelebb nagyszabású akció indul meg, az amerikai magyar zsidósággal karöltve, hogy Amerikában az illetékes tényezők belássák, hogy az akció budapesti vezetőségében sürgős változásnak kell történnie.

Értesülésünk szerint a pesti hitközségben a következő szempontok szerint akarják a segélyezési ügyet megreformálni:

1. Az amerikai segélyügyet ne egy Amerikából kinevezett, hanem a demokratikus elveknek megfelelően itt megválasztott bizottság intézze. Ez a bizottság oly férfiakból álljon, akik a magyar zsidóság bizalmát bírják.

2. A főváros területén a gyorssegély-jótékonyági akció a pesti hitközség égisze alatt körzetenként intézendő. Kerületenkint, illetve minden körzet a maga

területén alakítana erre a célra megfelelő szerveket. A kerületek központi vezetősége, valamint a körzetek vezetősége ismerik a hozzá tartozó szegényeket és csak ez a mód biztosítja, hogy az adományok olyan nyomorgóknak jussanak, amilyeneknek az adakozók az óceán-tulon szánták.

3. A jótékony adományok kiosztásával megbízott országos bizottság felelősséggel ne csak amerikai megbízóinak tartozzon, hanem a magyarországi zsidóság-
nak is.

4. A bizottság vidéki része a vidéki magyar zsidó hitközségek kiküldötteiből álljon, kiket a községek számaránya szerint delegálnának, pártárnyalati különbség nélkül, az egész Csonkamagyarországból.

E reformok érdekében a legélénkebb agitáció indul meg a pesti hitközség területén, a körzetekben, a központban és az országban is. Nem csekélység, amiről szó van, mert az amerikaiak a magyar zsidók segélyezésére az 1921. évre is nagy összeget szántak. A segélyezés demokratikus megszervezése érdekében Amerikában is megtörténnek a kellő lépések. Amerika a demokrácia klasszikus hazája és a demokratikus légkörben élő amerikai zsidóság sem zárkozhatik el a magyar zsidóságnak a demokrácia elveinek megfelelő kívánságaitól.

Egy zsidó fiu fogadalma az élet küszöbén.

Szeghalomról a posta a következő levelet kézbesítette szerkesztőségünknek:

Igen tisztelt Szerkesztő ur!

A hét minden szerdája ünnep nekünk. Ugyanis ekkor kerül hozzánk az Egyenlőség legújabb száma, amelyet mindannyian nagy örömmel olvasunk és sokszor megfogadtuk, hogy mi is olyan hithű zsidók igyekeznünk lenni, mint azok, akikről az Egyenlőség oly sok szépet ír.

November 20-án volt a Bar-micvoh-m. Jelen volt a nagyszámu hitközség csaknem teljes számmal. Az ez alkalommal mondott beszédet mellékelve küldöm. Ha érdemesnek tartja Szerkesztő ur, tegye közzé lapjában, hadd ösztönözze ez tanulóársaimat hasonló fogadalom tételére és hadd tudja meg mindenki, aki a lapot olvassa, hogy hogyan gondolkozik és érez egy magyar zsidó fiu. Tisztelettel: Altmann Miksa, gimn. tanuló.

A gyönyörű beszéd — mely nemcsak a zsidó ifjúság, de a felnőttek legnagyobb érdeklődésére is érdekes — a következő:

Anyám, Testvéreim, Rokonok, Vendégeink! Mózes törvénye a Bar-micvoh szertartása. Örömmel és vágyakozva vártam erre a napra, hogy a törvény parancsa szerint Izrael férfiai közé iktattassam én is. Azok közé a férfiak közé, akiknek ősei frigyét kötötték az Örökkévalóval, s akiknek az Örökkévaló minden bajukban, megpróbáltatásukban védő, segítő, erőtadó, megtartó Atyjuk volt.

Ez az ünnep sokszorosan jelentős reám nézve, aki ma lépek közéték, Izrael férfiai! Legifjabb tagja vagyok egy családnak, amelynek feje már elköltözött Ábrahám és Izsák boldog honába. A legifjabb hajtása vagyok a fának, melynek törzse kinn alussza az igazak mély, csendes álmát a sirkert árnyékos bokrai alatt s gyermeki szeretetünk épp e napokban emelt látható emléket annak, akinek láthatatlan emlékét kegyelettel, hálával telve ott őrizzük a sziveinkbe zárva mindannyian!

De jelentős reám nézve ez az ünnep azért is, mert midőn közéték lépek, Izrael férfiai, az Örökkévaló ren-

delése ismét a megpróbáltatások nehéz napjait hozta el reánk. A nehéz napokat, melyek oly gyakoriak Izrael történetében, de egyszersmind oly fényesek is, mert éppen ezekben a nehéz időkben tündöklött mindenkor legfényesebben a hithűség, a tünni, szenvedni, s ha kellett, mártírhalált halni tudás; mert ezek a napok adták meg Izrael férfainak azt a megnyugtató erőtudatot, hogy amely népet évezredek szenvedései sem tudtak megtörni, embermilliók hatalma sem tudott elsöpörni, azt a népet valóban az Örökkévaló őrzi, s az a nép a szenvedések nehéz napjaiban éppen úgy megtisztul, megerősödik, mint az arany a tűzben; s a pusztító üldözések után éppen úgy újabb és erőteljesebb életre kel, mint a próféták Fönix-madara!

Óh, könnyű a hatalmasok, boldogok, szerencsések társaságának tagja lenni! Könnyű a fogadalom, mely ezekhez fűzi életünket. De a férfi éppen abban mutatja meg, hogy férfi, a zsidó éppen abban mutatja ki, hogy zsidó, hogy akkor is büszkén, lelki erővel meri magát egy társaság tagjának vallani, magát egynek nevezni az Örökkévaló népe közül, ha ezért a vallomásért szenvedés, üldözés jut osztályrészeül!

Én ilyen egész férfi, ilyen lemondani, tünni, szenvedni, a vallásomért mindent föltáldozni tudó zsidó akarok lenni!

Ezzel a fogadalommal lépek közéték. Ez a fogadalom legyen szövetség köztem, köztetek s az Örökkévaló között!

Frigyet kötök veletek, hithű zsidók: vallási szent frigyét! De hiszem, hogy ugyanez a benső szövetség fog hozzátok fűzni egy másik szent érzésben, a hazaszeretelben is! Őseink ezer példája lebeg előttünk a hazaszeretelben. Ó, mert mi akkor is tudtuk és tudjuk szeretni a hazát, akkor is fiának valljuk magunkat, ha a szeretetért üldözés, az önfeláldozó készségért gúny, szenvedés a bér. Mi tudjuk, hogy nem a Haza mostoha hozzánk, nem a Haza ver minket, akik annyi vért ontottunk megtartásáért, s nem a Haza közösített ki fiait sorából, hanem a szeretettel, a haza nevével, az erő hatalmával visszaélő emberek!

Te Örökkévaló Ur! és ti, Izrael fia! Ti magyar zsidók! Halljátok szivből jövő őszinte szavamat, halljátok erős fogadásomat s úgy szeressen az Isten, úgy becsüljetek meg ti, ahogy ezt megtartom!

Béke, áldás, egyetértés, szeretet legyen velünk!

Beszéljünk özvegy Russ Józsefnéről!

Russ Józsefné: özvegy...

Özvegy Russ Józsefnének dolgoznia kell. Nap-hosszat munkálkodnia, hogy hét árvájának kenyerét, cipőt és ruhát szerezzon. Russ Józsefné, amióta a férje a harctéren hősi halált halt, egyszerű piaci árus, Cegléden a Piac-téren árusít. A piaci árus foglalkozása alig lehet tulságosan jövedelmező és irigyelt, aligha lehet fényes, kényelmes és előkelő, de azért özvegy Russ Józsefnét elkergették e héten a piacról. Azt mondták neki: nincs hely a számára. Ugyanakkor több társát is eltávolították Haller István választókerületének, Ceglédnek a piacról. A helyüktől megfosztott piaci árusok megkezdték a küldöttségjárás kálváriáját, hogy visszaszerezhessék helyüket. Azonban nem volt irgalom, a hadiözvegynek hét árvájával nincs pártfogója. Russ József elesett és Russ Józsefnéről meg hét árvájáról csak önmaga gondoskodhatik. A hatóságoknak nincs érkezésük egy szegény piaci árusító kérése meghallgatására vagy teljesítésére.

Majd elfelejtettük megírni, hogy özvegy Russ Józsefné, a harctéren elesett férje és a hét árva is, valamint a többi, a ceglédi piacról kitiltott árus, mind

zsidó. S ha már ezt is megírjuk, azt se hallgatjuk el, hogy Pesti vármegye nemes alispánja, amikor a hét hadiárva anyja fölkereste és sérelmének orvoslását kérte tőle, azt válaszolta: a zsidók eleget harácsolnak. Most már az alispán ur szerint a hét hadiárva nyugodtan megél, nem fázik a tél hidegében, nem éheznek, ha nincs semmi a gyomrában, hiszen az alispán nagy ur és tudja, hogy a hét hadiárva magától is felnő, mint ut szélén a bozót. Hét hadiárváról és hét hadiárvának az anyjáról nem kell gondoskodni, nem kell őket munkalehetőséghez segíteni.

Hiszen a zsidók eleget harácsolnak...

Nyolc gyertya.

Mély árnyékok fullasztják az alkonyi időt.
Feleségem, terítsd föl a fehér terítőt.
Gyujtsuk fel a gyertyaszálak biboros sorát,
hogy borunkon a reménység fénye hasson át...

*

Egy szál gyertya: a szenvedés, pislá fénye szent,
Életünknek örök harcot, vészeket izent.
Megszentelte sorsunkat évezredek alatt...
... Feleségem, gyujtsd tovább a gyertyaszálakat!

A második: üzetésünk lángoló jele!
Hogy meggyünk a bibliai igazság fele!
Hogy velünk a nyilegyenes Istenrendelés
s ellenünk a földnek minden korbácsa kevés!

Harmadik láng, fényes egy láng: ez a kenyérünk,
amelyet most könnyek közt kell ennünk minékünk.
Vérhullámból a kovásza s lágyan is kemény...
Harmadik láng: sok sötétség és halvány remény.

Tüzes csóva orv kezeiből — ez a negyedik.
Háztetőnkön kialvását meg nem engedik.
Ott lappang a zindelyek közt, ottan füstölög
szénfekete rajon éjji álmaink fölött.

Az ötödik láng a gyilkos mérgező rágalom,
amely áthat napon, éjjen, jajjon és dalon.
Mérgező gomba, színe percreül percre változó,
sosem lehet tudni, halált vajj kire hozó!

Az ellenünk gyűlölködőké a hatodik.
Áradatuk hömpölyögve ajtónkig folyik.
Hadd égjen e láng s világa hirdesse nekik,
hogy a rosszak átka nem ér fel az Egekig!

A hetedik láng: a pusztán villogó sugár!
Bizton jár, ki benne bízva a nyomába jár!
Lángoljon föl a szívünkbera az a drága fény
s gyujtsa vigaszt a lelkünkbe éjjen éjjelen!

A nyolcadik gyertya lángját vad szél lengeti.
Belékap és megcibálja. De nem árt neki.
Egyre nő, mind magasabbra, mint egy égi mécs
s azt lobogja: Örök a hit és nincs feledés.

Somlyó Zoltán.

Chanuka: 1915.

Olasz front. 4-ik honvédezred...

Schwarz Mózés tábori rabbi, a Lukásich-had-
osztály zsidó lelkészének naplójából:

1915 december...

Ma, chanuka második napján a Höfer-jelentésben megdicsért, pihenőben levő hős 4. h. gye. zsidó tisztjei és legénysége számára tartottam hálaadó chanuka-istentiszteleteket. Megjelent az ezred számos zsidó tisztje, nagyszámu legénységgel. Büszkén legeltettem szemeimet a kitüntettek nagy során. Egyik-másik mellén 2-3 kiüntetés is diszlik.

Itt a Monte San Michelétől nem messze, — alig 4 km.-nyire — a chanuka-gyertya gyújtáshoz kórusban énekelt „Moó cur jesuoszi“ különös varázsos hatást tett mindnyájunkra.

Mintha melódiánknak távoli, nagyon távoli visszhangja támadt volna. Megnedvedtek a szemek... Ott jártunk képzeletünk szárnyán az aggódó feleség, a mosolygó apró kis gyermekek körében. „Moó cur jesuoszi“, segíts vissza győzelemmel! A tejeles arcu fiu, ki történelmet csinál, ábrándos tekintettel édesanyjára gondol: Moó cur jesuoszi! Csak láthatnám még egyszer!

Egy nagy vitézségi érmes kadett meséli nekem: Tisztelendő uram! mellém csap le a nehéz gránát, lépésnyire tőlem, darabokra szedett szét egy embert... és én sértetlen maradtam. Nem isteni csoda?

Beszéltem nekik... Hisz oly könnyű beszélni, mikor a hallgatóság csak úgy csüng a papnak ajkán. Beszéltem a Makkabeus-hősökről a makkabeusi hősöknek, vitézekről vitézeknek, Isteni gondviselésről minden pillanatban veszélyben levőknek. Alig volt széles nagy hazánkban chanukai szónoklatnak hálásabb publikuma. Istentisztelet után, cigaretta- és szivarfüst mellett elbeszélgettünk még egyről-másról, elesett bajtársakról, azok dicső tetteiről. Imakönyvet kért az egyik, zsoltárokat a másik, mások egy Egyenlőséget. Ugy fájt, hogy soknak a kérését nem teljesíthettem. Imakönyvből kifogytam...

Januárban indul meg

AZ

EGYENLŐSÉG
KÉPES FOLYÓIRATA

Megjelenik minden hónapban.
Ragyogó, modern kiállításban.
Minden szám külön művészi
o o o album. o o o

ZSIDÓ IRODALOM.
ZSIDÓ TUDOMÁNY.
ZSIDÓ MŰVÉSZET.
ÁRA EGY ÉVRE 300 KOR.

Cipőkereskedők, szövelkezetek, gazdaságok

legolcsóbban beszerezhetik cipő- és bakkanacs árúikat

DAVIDOVITS ÉS TSAI

Cipőnagykereskedőnél, Budapest
VI., Király-u. 16. II. udvar (Szerecsen-u. 11.)

Áruszétküldés utánvét mellett.

EGY ZSIDÓ CSALÁD LEGENDÁJA.

Irtá: KISS ARNOLD.

I.

A miskolci csata.

Ezernyolcszáznegyvenkilencet irtak.
Kozák sereg a Mátra havas alján.
A Hámor-völgyben orosz fegyver villant.
És Miskolcon a kálvinista templom
Riadt haranggal kongott szakadatlan.
A nemzetőrök maroknyi csapatja
Vitéz tusában hullott el a harcban.
Fegyvertelen várt sorsára a város,
A fiatalja száz csatában vérzett
Messze a kedves szinvaparti hontól,
S remegve néztek végzetük elébe:
Öreg és nő és serdületlen gyermek.
És éjszaka az ó-zsidó templomban
A község virraszt lamentációkkal.
S a földre ülnek sugaratlan gyásszal,
Az örök lámpa pislog csak az éjben.
És fiuk jönnek, szöghajú fuceskák,
És kis leányok, rózsásarcú lánykák,
S mint komor, borús jomkipuri estén
Megáldják őket zokogva apáik.
S a karzaton fönnyajveszéklő hangon
Az anyák sirnak elszorult szívekkel.
Egy ősz-szakállas vén az emelvényről
Beszédbé fog, s a szava csupa sirás:
„Ránktör az ellen, édes városunkra,
Már holnap benne idegen lesz urrá —
Itt született a dédapátok apja,
És jött-ment köztünk nincsen egy családszem.
Nincs fegyverünk és öreg testünk béna,
Csak imádkozni tudunk otthonunkért.
De átkozott lesz az a gyáva, hitvány,
Kit orosz kard vagy halálvész csüggesztne:
Hogy kis ujjal is segítse az ellent,
Ki bujdosóink nyomába vezetne,
Magyar katonák árulója lenne;
Hűtlen lehet a haraszt zörrenése,
De szánk legyen, mint halott ajka,
[néma:
Sirbolt kivesse testét pihenetlen,
És holló vájja két szemét kegyetlen,
A kadist érte fiai feledjék:
Ha egy is akad lélek-kufár köztünk.“
S az éjszakában könnyes eskü hangzik,
Százaknak ajkán zsoltáros imádság.
Ott künn a hajnal ezalatt derengve
Ködfátyolosan ébred az őszben,
S az örök lámpa halvány csillanása
Hulló falombot fűroszt meg ezüstben,
Amint a templom ódon udvarából
Ős jegenyék dércsipett szilhuettje
Hervadt szemekkel bánatosan néz be
Gyüszimyi ablak rácsos résén át...
S im gyerekneptés gyülekezik mostan
A templomudvar játszóhelyén sorba:
Az ifjuság — az oly hamar elűnja
A komor imák egyhangú dalját,
Lapdája röppen, akkor is, ha ottbenn
Az öregeknek szíve porba roskad.
Kisurrantak a fiuk hát egyenként,
A méta helyen glédába állottak,
S míg ottbenn sir a bús szülőknél ajkán
A min-hámécár tompa morajlása:
Ők katonásdit játszanak vidáman.
Játék-e csupán?! gyerekréfa pusztán?!
A kommandó? a gyerekdob pergése?
A papíresákó? s régi rozsdás kardok?
Mit padlásokról gyűjtöttek halomba,
S a kova-köves, avult karabélyok?

Amik nagyobbak, mint aki hordozza.
A dájen fia — tegnap lett barmicva —
Az oldalán egy ménkü fringióval,
Vagy negyven fű sora elé állott —
— A legidősebb sincs tizenéves, —
És harsány hangon „vigyázz“-ra vezé-
[nyelt:
„Fiuk! — így szólt — a muszkától nem
[félünk,
Elébe megyünk, Miskolcot megvédjük,
Megmondjuk neki: takarodjék vissza,
Vagy velünk gyűlik holnap meg a dolga.
Kun Bertalan, a liceum tanára,
Csak multkor mondta a kollégiumban,
— A tüzes szavát soha nem feledjük: —
Hazaért halni a legszebb dicsőség!“...
Reves vasak csörögnek e szavakra,
Nyűtt karabélyok zörögnek merészen:
S a dájeneknek bátor Wolweléjét
Főhadvezérnek kiáltják ki menten
A negyvenek; a negyven kis barmicva
Csatára készül — muszkáknak elébe...
Elindulnak az őszi patakadásban,
És rőt levéllel borított fenyéren,
S a szinvaparti kopár cserjék menten,
S az Avas hegynék pincszerén át,
Szép temetője szelid bánatában
Bátran vonulnak, dobjaik pergetve:
„Tisztelegj! balra át! jobbra kanyar-
[rodj!“
Merészen, hősen, negyven zsidó gyer-
[mek,
— A fővezér — az Wolwele, a hadfi...
Az egész: tréfa, katonásdi játék.
Csodaszép Hámor sűrű fenyvesével,
Bágyadtan édes, őszi napsugárral,
Halkan-sikamló patak-ér vizével,
Hajnali ködök tündérfátyolával:
Ugy vár rájuk — fölmentő csapatra.
Oly mély a csönd; a sárgarigó néha
Trillázva pittyent félénk fűtüléssel
És seregélyek húznak a magasban
S Hámor tavában csiborra vadászva
A darú lépdel halk magányosságban...
Csak néhány őrszem jár komor fegy-
[verrel.
A völgy-katlannak sziklabejáróján:
Orosz dzsidások, lassan és kimérten
Úgy lépdegélnek föl és alá ottan;
Hűvös a reggel; tenyerükbe fujnak
Fázékonyan és türelmetlen kedvvel,
És perceként át a távolba néznek,
Úgy kémlelik a vidéket feszülten,
Majd újra csöndben föl és alá járnak...
Lábujjhegyen a kis csapat vigyázva,
És észrevétlen lopózik előre,
A cserjék mögött bujdokolva csúszva
A negyven fű, óvatosan, csöndben,
És Wolwelének halk vezényszavára
Egy részük föl a jegenyékre kúszik,
Hogy kommandóra onnan ostrornolja
Az oroszoknak meglepett csapatját,
Más része meg a csalitosban áll föl
A fővezérnek parancsait lesve,
Hogy adott jelre egyesült erővel
Rohanjanak az oroszok elébe,
És vagy megadják magukat a muszkák,
Avagy pedig — halomba lövik őket.
Remek a terü; már gyakorlta beváltott
A szinvaparti gyerekközvetben,
Amikor muszkát és magyart játszottak,
És mindenkoron csak a magyar győ-
[zött.

Most halkán fűtlyent Wolwele, az ör-
[nagy.
És mint a villám, ugranak előre,
A bokrok mögül barmicva leventék,
És ugyanakkor fönny a jegenyékről
Rossz karabélyból rekedt lövés dördül:
Az orosz ör riadtan kap fegyverhez,
És puska villan — s Wolwele, az ör-
[nagy.
Szíven találva bukik le a földre,
Piros rubintok ömlenek szívéből,
A rőt cserjéket biborosra festik,
És haldokolva sóhajt a kis őrnagy:
„Édes mamám!... nem látlak... soha
[többé“...
És szemei örökre lecsukóknak.
Rémülten áll a negyven kis barmicva,
Nem így képzelték, oh nem így, a har-
[cot.
A szinvaparti véres ütközetben
Játékos harcban a meglepett ellen
Magát megadta mindig, csapatostul...
Az orosz strázsa megpillantja őket,
S vidáman kurjant, földerülő kedvvel:
„Hisz csupa fickó! balga, vásott gyer-
[kő!“
S a mordély puska lekerül a vállról,
S a csorba flintát elszedik kezükből.
És megkötözve fogságba kerülnek:
A gyerekhadnak balgatag vitézi —
Így fogott muszkát a negyven barmicva.
S még aznap délben hangos zeneszóval
Az orosz csapat bevonul Miskolcra,
S a menet végén tárgallyas tárgoncán
Halottan hozzák Wolwelét magukkal.
Hős őrnagyukat siránkozó szóval
Úgy kísérik a többi kis bajtársak;
S mikor a tágas buzatérre érnek,
Egy édes anyja szívet-tépő jajjal
Borul a borús ravatal fölébe:
„Kis Wolwelém, hát itthagytad anyádat,
Szegény apád, ki azt hitte felőled,
Hogy csillag leszel fénylő ragyogással
Népünk egén s a szent tudás égboltján,
Szép kék szemed nem virraszt soha
[többé
A bibliának forráspartja mellett,
Csatába mentél?! s árván hagytál min-
[ket,
Ha eltemetik véled minden kincsem,
Oh temessenek melléd akkor engem!“
S Wolwele nyugszik, fönny az Avas
[dombján,
A kicsiny, szelid zsidó temetőben,
S a sirkövén kopolt betűk regélik:
„Ezernyolcszáznegyvenkilencben halt
Mehalt a hazáért. [meg.
Tizenhárom éves.
Wolwele barmicva.
Pihenjen békében.“...
—
Az apám öccse volt az ifju bajnok.
A nagybátyám volt Wolwele barmicva,
Ki ott nyugszik az avasi sirkertben.
Ki ifju vérét adta a hazáért.
Ki úgy szerette a magyar göröngyöt.
Egy vérből volt a kis Wolwele vélem.
Ki elesett a hámori fenyéren.
Kit magyar rög és magyar hant takar-
[nak...
S én rossz vagyok, én rossz vagyok
[magyarnak.

A kolozsvári egyetem rektora az igazi hazafiasságról.

Haller István kulturszelleme szerencsére hatástalanul puffan le az igazi tudósok vértetéről. A tanzsabadságot azok, akik tudományos buvárkodásban töltötték az életüket és tanulás és tanítás közben lettek elismerői és becsülői a tudomány szomjuhozóinak, másként itélik meg. Dr. Schneller István, a Budapestre menekült kolozsvári egyetem tudós, ősz rektora, a magyar tudományos világ büszkesége, a legutóbbi doktori promoveálás alkalmával a többek között a következőket mondotta:

— Nemzetünk válságos napjaiban megszünt köztünk — erdélyiek közt — minden felekezeti, minden pártbeli különbség. A különböző felekezetek: a római katolikus, református, evangélikus, az unitárius és a zsidó mind egyesültek építő munkára, nevezetesen arra, hogy a független, a szabad magyar nemzeti szellem fellegvárait iskoláiban, főiskoláiban kiépítse s ott az egyetemen nemzetét nem deklamációk, nem fényes és lázító szólamok útján, hanem az igazságnak teljesen szabad kutatásában, e teljes odaadással végzett munkában szolgálja. Erről a hivatásunkról mi kolozsváriak itt sem feledkeztünk meg. A tanszabadság elvére állított egyetemünkön az igazság kutatását folytatjuk; valljuk és hirdetjük azt, leleplezve a hazugságot, a gatszást barátainkban is s kiderítve az igazságot ellenségeinknél is. Ily szellemben élünk mi itt Budapesten is, s nem egyszer felvillant elménkben az a gondolat, hogy a gondviselés bölcsesége nem-e azért engedte meg száműzetésünket Erdélyből, hogy mi itt a nem ébredő, de az önzésben, a felekezetieskedésben és pártoskodásban elmerült Magyarországot hazánk igaz nemzeti hivatására felébresszük s a nemzeti szellemben itt nevelve ápoljuk!

Az orthodoxia szervezkedése a megszállott területen.

E héten két tudósítást kaptunk a megszállott területeken maradt zsidóság helyzetéről. Azt írják a tudósításokban, hogy a megszállott területek zsidósága valószínű szervezeteiket alakított úgy Felsőmagyarországon, mint Erdélyben. A felsőmagyarországi orthodoxia országos orthodox-irodát állított fel Pozsonyban és ennek élére Weber Kálmán pöstyéni és Reich verbói főrabbit állították. A másik országos iroda Kolozsváron alakult meg és ennek vezetői Glasner József és Teitelbaum máramarosszigeti főrabbi.

A megszállott területek status quo hitközségeitől az a hír érkezik hozzánk, hogy azok a megszállott területen lévő kongresszusi hitközségekkel együtt új vallási szervezet alakítására készülnek, amelynek hatásköre kiterjedne a román területekre. Központja Szatmár városa volna. Számos megszállott terület kongresszusi hitközségétől érkezik az a kérdés, hogy az Egyenlőség milyen állást foglal el ezzel a szervezkedéssel kapcsolatban. Miután nincs módunk magánlevelezésre, ezúton ajánljuk figyelmébe az érdeklődő hitközségeknek, hogy az ország feldarabolása következtében a Csonka-Magyarországon megmaradt zsidóság abba a helyzetbe került, hogy újból meg kell szervezkednie. Ez hónapok kérdése, amikor a viszonyok tisztázódnak, a politikai helyzet megvilágosodik és a mai nyomasztó légkör eloszlik és helyreáll a maga teljességében a jogrend. Mihelyt ez elkövetkezik, nem fogunk késni egy országos zsidógyűlés egybehívásával. Az is valószínű, hogy ezen a nagygyűlésen végre kialakul egy olyan zsidó egyházi szervezet, amellyel az érzelmi és szellemi kapcsolatot fentartják a megszállott területek zsidó hitközségei is.

A zsidó főkormányzó a jeruzsálemi magyar hitközség főrabbinál.

Jeruzsálemből írják az Egyenlőségnek: Marchesvan hó elsején sir Herbert Samuel főkormányzó látogatást tett Sonnenschein Chaim főrabbinál, a jeruzsálemi magyar hitközség fejénél. Amikor a főkormányzó belépett a rabbi lakásába, Sonnenschein felállott helyéről és megáldotta a kormányzót, aki az imát áhitattal hallgatta végig. A főrabbi és a kormányzó között érdekes párbeszéd folyt le:

— Engedje meg főméltóságod, hogy megemlítsem, — szólt beszélgetés közben, a főrabbi, — hogy ma van Roschódes, ujhöld napja. A zsidóságnak ez a nap imáink szerint nemcsak új hónap kezdetét jelenti, hanem a régi reménységek valóra válásának ígérését is.

— Jól tudom Roschódes jelentőségét, — válaszolta a főkormányzó, — és talán most sem kerülhet a mi régi nagy reménységünk valóra válására, Izraeli megváltására.

— Bizunk főméltóságodban, kinek munkássága bizonyára hozzásegít bennünket.

— Ami rajtam mulik, azt megteszem, de szükség van minden zsidó együttműködésére. A zsidóság érezze magát egy családnak.

— Valóban családi ünnepély ez a nap, mert ilyenkor a családtagok meg szokták ajándékozni egymást.

— Az én családomban, — válaszolta mosolyogva a főkormányzó, — megvan ez a szokás. Feleségem ujhöld napján mindig megajándékozta gyermekeinket...

A főrabbi ezután dolgozószobája ablakához vezette a főkormányzót, ahonnan az Olajfák hegyére nyílik kilátás, arra a helyre, ahol egykor a zsidók temploma állt.

— Ennél az ablaknál szoktam reggelenként imádkozni főméltóságodért, — szólt a rabbi.

— Tudom, hajnalban kelek és látom palotámból, amikor fehér imaköpenybe burkolva, ablakában áll főrabbi ur és imádkozik.

A főkormányzónak látogatása alkalmával bemutatták Selomo Halévi Jungreis magyarországi orthodox főrabbit. Amint a főkormányzó meghallotta, hogy a rabbi Magyarországról érkezett, kérdéseket intézett a magyar zsidóság helyzetére vonatkozólag és annak a reménységének adott kifejezést, hogy a magyar zsidóság feje felől csakhamar eloszlik a megpróbáltatások ideje.

A ferencvárosi zsidó templom.

A ferencvárosi zsidó templomkörzet Iakossága határtalan lelkesedéssel és áldozatkészséggel látott hozzá, hogy összegyűjtse azt az összeget, amelyre szükség van, hogy a páva-utcai ósdi templom helyén új, impozáns csarnokát építhessék föl Isten dicsőségének. A ferencvárosiak már el is készítették a templom terveit, Román Miklós és Ernő műépítészek végezték el az előmunkálatokat és a ferencvárosi templomkörzet előljárósága a terveket már be is mutatta a hitközség vezetőségének. A ferencvárosi templom ügyében kérdést intéztünk Lederer Sándor dr.-hoz, a Pesti Hitközség elnökhelyetteséhez, aki a felépítendő templomról a következőket mondotta:

— A Pesti Izraelita Hitközség előljárósága örömmel látja azt a lelkes munkát, amit a ferencvárosiak templomuk építése érdekében kifejtének. Az új temp-

Szemüvegek Zeisslencsékkel
legjobb kivitelben:
KLEIN DEZSŐ klinikai látványtervező
Budapest, belváros, Kecskeméti-utca 14. szám.

lom tervrajzát megkaptuk és kiadtuk szakértőknek felülbírálás céljából, hogy a lehető legrövidebb idő alatt tiszta képünk lehet, milyen lehetőségek között, hogyan építhető fel a ferencvárosi templom. A Pesti Hitközség előljárósága a maga részéről mindent elkövet, hogy a tervek mihamarabb valóra váljanak, s én a magam részéről kijelentem, hogy sikerülni fog a mostani nagyon is szűkös viszonyok között is a templomot megfelelő pompával kiállítani és fölépíteni.

Uj zsidó templomok a fővárosban.

A főváros zsidósága a ferencvárosiak példáján felbuzdulva, minden körzetben arra törekszik, hogy saját temploma legyen. Ujabban a Lipótváros zsidósága mozdult meg, hogy templomhoz jusson. A Lipótvárosban az egyetlen Csáky-utcai imaházon kívül nincs templom. A háboru éveiben megindult ugyan egy mozgalom, amely diszes templom felépítését tűzte ki célul, közel százezer korona össze is gyűlt akkor a templom építésére, azonban a forradalom és az azt követő zavarok miatt le kellett mondani az akció továbbfolytatásáról. A lipótvárosiak most újból hozzáfognak a gyűjtéshez, hogy mihamarabb felépülhessen az ő templomuk is. A lipótvárosiak szándékaikról memorandumban értesítették a hitközség előljáróságát és kérték a terv támogatására. Lederer Sándor dr. a templomépítés ügyének megbeszélésére összehívta a lipótvárosi körzet elnökségét és előljáróságát és a lipótvárosi imaegyesület vezetését. Hasonló templomépítési mozgalom indult meg a Józsefvárosban is, ahol megtették a kezdő lépéseket a templom felépítése érdekében.

Chanuka a templomokban.

A Chanuka-ünnepet az idén is, mint a múlt évben, nagy fényvel ünnepli meg a Pesti Izraelita Hitközség a templomokban. Valamennyi templomban istentiszteletet rendeznek s így a Dohány-, Rombach-, Páva-utcai és Aréna-uti templomokban, továbbá a nagyobb imaegyesületi templomokban, a siketnémák Bethlen-téri, a zuglói, lipótvárosi, az Aréna-ut 7. szám alatt lévő erzsébetvárosi imaegyesületi templomban, az Emberbarát Egyesület Szilágyi-utcai templomában és a nyolcadik kerületi józsefvárosi imaegyesület Erdélyi-utcai templomában lesznek istentiszteletek.

Az ünnep első estjén a Dohány-utcai templomban tartanak fényes istentiszteletet, az utolsó napon pedig a Rombach-utcai templomban. A Dohány-utcai templomban tartandó istentiszteleten Lazarus főkantor fog az egyesített énekkarok kíséretével zsoltárokat előadni, a Rombach-utcában pedig Abrahamson főkantor végzi az istentiszteletet az egyesített karok támogatásával. Az első estén a Dohány-utcai templomban Hevesi Simon főrabbi méltatja az ünnepet, a Rombach-utcában pedig dr. Adler Illér főrabbi fog beszélni.

Az ünnep hensőbbé tétele céljából Lederer Sándor dr., a szertartási ügyosztály előljárója azt tervezte, hogy az iskolásgyermek részére nagy ifjúsági istentiszteletet rendeztet. Két istentisztelet megtartását tervezte, egyet a fiúk, egyet a lányok számára. A rendkívül impozánsnak ígérkező istentiszteletek sikere érdekében a tanárok megkezdették a gyermekeknek Chanuka-napi énekekre való tanítását. Ezer és ezer gyermekből álló énekkarok vettek volna részt a templomokban és alkották volna a kórust. A szép gondolatot azonban nem lehetett megvalósítani, mert a fővárosban ezidőszerint dúló járványok miatt le kellett mondani az ifjúsági istentiszteletek rendezéséről. A fővárosban tanuló huszonnyolcezer zsidó gyermek így elesett attól, hogy ritkaság istentiszteleten ünnepelhesse meg Chanukát.

Brassói zsidónők!

(Keresztény költő verse az Egyenlőségnek.)

... Mert Brassót elfeledni nem lehet! ...
Hogy felednélek el hát Titeket,
Ti gondos, gyöngéd asszonytársaim?
Köszöntelek a lélek szárnyain.

„Caserna alba“, „Bertalan-barakk“,
„Csetácuja“ s a kormos, dölt falak
„Morá“-ban és a „Penitencsor“-on
Beszélnek rólatok mindenkoron!

Ezrenként jött a magyar kalona
— Oláh csel csalta fogolynak oda —
Mindig kifosztva, sokszor meztelen,
Agyonéhezve, törten, betegen...

És várta őket kopasz kővacok,
Menázsit kaptak: rántatlan babot.
Kenyérnek csúfolták a szemetet.
De még abból sem adtak elegendőt.

És száll a hír a város úlain,
S a magyar lelkek érző húrjain:
Szegény rabok így elpusztúlnak itt.
Óh, tenni kéne értök valamit...

De csak csinyján, mert úr most a román!
(Meglátszik „győztes“, orrán, poltróhán...)
Segítsünk, — hogyné — ámde úgy tegyük.
Hogy a bajt még nyakunkba ne vegyük!

Egy zsidóasszony mondta csöndesen
„Magát most itt ne féltse senkisémet!
Emez: ellenség; azok: magyarok —
Én adni, vinni, lenni akarok...”

Szegény magyar foglyoknak kiderült
A nyomorúság gyorsan tovatűnt.
Ó, még én is megláttam sugarát:
Zsidóasszonyok lőmött kosarát.

Csetácujában sok izes falat.
Kerülte meg az öles várfalat.
A jöttnek a jöttevő örül,
S az Úr angyala lábort jár körül...

S ti lányszívek, ti fénylők, melegek!
Kik börtönömben átölelletek,
Virággal hintve be rabvackomat:
Ti értetek megáldom sorsomat!

(Szeghalom.)

Nil.

Az Egyenlőség diákalapja a külföldön élő magyar zsidó diákok segélyezésére.

Uj akciónkra e héten befolyt:

A 20.000 koronás adományból 3000 K, Guttmann Zsigmond 100 K, F. K. 200 K, Popper Mark, Szeged 50 K, Hoifer Miksa, Jászberény 100 K, Haas Dávid 40 K, László Antal, Aszód 50 K, Walder Mihály, Tamási 100 K, Baracs Henrik 200 K, Elter Ede 100 K, Krausz Simon, Nagykorpad 300 K, Kelenföldi L., Miskolc 20 K, Alapi Béla 500 K, Friedmann Fülöp 50 K, Östreicher Samu 200 K, K. L., Kisbér 100 K, Königsteld Miklós 25 K, K. M. 200 K, W. M. 200 K, K. E. V. 100 K, Bréhta Károly, Ujpest 100 K, Berger Sándorné, Monor 100 K, Izr. hitközség, Hatvan 500 K, Chevra kadisa, Hatvan 300 K, Blumenthal Béla, Hatvan 500 K, Dukesz Ede, Hatvan 500 K, Blumenthal Dániel, Hatvan 100 K, Hajdu Ármin, Hatvan 100 K, Ehrenfest Samu, Hatvan 100 K.

A nagyszombati máglya.

— A magyar zsidó történet legrégebb legendája. (1420.) —

Irta: Grünwald Lipót.

V.

Néhány nap múlva nagy örömhír járta be a úrnői kehilli híveit: a wormsi eljegyezte Hannát. Az egész hitközség apraja-nagyja ujjongott és isteni csodatételeiről beszélt. Lám, itt bebizonyosodott a talmudi mondás, hogy az egymásnak valókat maga Isten hozza össze. Hanna is elutasította ezt, kikoszarozta amant és ime jön egy talmudista Wormsból és kész az eljegyzés. Ezt az Isten rendelte így, erre várt hát a szépséges, szomorú Hanna.

No, de nem is szomorú az azóta. Hirtelen kivirult, — mondotta egy poétikuslelkű talmudista, — mint harmat után a saroni rózsza. Ismét felcsendült az ő virgocse kacagása leánytársai között, akik boldogan segítenek neki a kelegye készítésében. Néhány nap alatt visszafiatalodott. Ismét az a pajkos, ötletes kislány, aki öt évvel ezelőtt volt. Csupa kék és fény az egész paplak és ez a túlradó öröm elborította az egész kehillát.

Ilyen ujjongó hangulatban érkezett el a menyegző napja. A város zsidósága és polgársága tódulva tolongott a templom udvarába. A szabadabb beszédű magyar asszonyok hangosan dicsérgették az ifju párt és lelkesen áradoztak a vőlegény tengerké szemeről, szép szöke szakálláról és karcsu alakjáról.

Nagy zibongás közben felállították az udvaron a búrsony mennyezetet, a chupát. A mennyezethez vezető utat apró leánykák gyöngyvirággal szórták teli. A fiatalság már meggyújtotta a sok színes viaszgyertyát és sorfalat állt a mennyezet körül. És a nagy zívajon keresztül felhangzott a marsalik harsány hangja:

— Unterführer! Elő a násznagyokkal!

Es ekkor valami borzalmas dolog történt, mely megdermesztette a násznép ajkán a mosolyt. Fegyveres pandurok durva öklökkel csapkodnak jobbra-balra és szórják szét az embereket és közelednek egyenesen a mennyezethez. A pandúr-örnmester megragadja a vőlegényt és viszi a kastélyba az öreg gróf elébe.

A nagyur int, a pandurok kimennek, csak Vilmos, az öreg komornyik marad mellette.

— Mit kíván ölem, uram, miért hurcoltatott ide erőszakkal? — kérdi a vőlegény.

Az öreg gróf felhördül:

— Fiam, egyetlen fiam, hát nem akarsz megismerni?

— En Abrahám vagyok, egy szegény wormsi zsidó kofa-asszony fia.

— Hallod ezt, Vilmos? — fordult a komornyik felé.

— En meg azt mondom és esküszöm az életemre, hogy ez Árpád urfi. Már tegnap ráismertem a szemeről.

— En zsidó vagyok, ismétli szilárdan, engedj vissza népemhez és menyasszonyomhoz.

Az öreg gróf őrzöngő haragra gerjedt:

— Atkozott fattyu, hát meglagadsz, meglagadod az apádat? egész nemzetségedet, azért a rongyos népségért, meg azért a boszorkányért? Megállj csak, hát nem térsz hozzám vissza? Nem? Akkor oda se térsz vissza soha!

— En zsidó vagyok és a hitemért meg is halok, ha kell.

— Mit beszélsz? Hát majd meg is halsz!

Es kiadta a szörnyű parancsol. A cselédség máglyát rakott a zsidótemplom udvarán Bilincsbe verték a vőle-

gényt és az égő máglyára vetették. Aki zsidó csak látta, mind azt mondja, hogy maga rabbi Akiba sem mehetett szilárdabban a halálba, mint Abrahám. Amikor a lángok és a füstoszlopok körülcsapkodtak, iszonyu fájdalommal kiáltotta:

— Hanna! Hanna!

De aztán mintha megnyugodott volna, enyhe nyöszörgéssel nyögte el a zsidó vértanuk utolsó sóhaját:

— Halljad, Izrael, az Örökkévaló, a mi Istenünk, az Örökkévaló egyetlenegy.

A menyasszony a téboly félelmetes erejével áttört az embersorokon és belevetette magát a lángoló máglyába.

... És néhány elszánt talmudista az éj leple alatt összegyűjtötte a máglya hamvait és másnap, — amikor minden zsidónak ott kellett hagyni Nagyszombat városát, magukkal vitték. A vándoruton aztán zsidó temetőre akadtak és ott földelték el közös sirba Abrahám és Hanna testü maradványait. És a poétikus lelkületű talmudista fenyődeszkát helyezett a halottak feje fölé és a nyugvók neve után odairta az Ab Harachamim, a mártír ima egyik illő szakaszát:

— Akik kedvesek voltak és szerették egymást az életben, haláluk után sem váltak el...

A negyvenéves Egyenlőség.

(Előhang a jubileumhoz.)

Irta: Komáromi Sándor.

Tiszaeszlár.

Eötvös Károly „Nagy pör“-e után, melynek nemcsak írója, de mint a védőügyvédek vezetője, kibogozója is ez a nagy magyar volt, fölösleges és hiu fáradozás volna, ha e sorok szerzője, aki nem históriát ír, hanem csak rajzó emlékeket állít sorba, megrajzolni akarná az akkori izgalmas időket, amelyek az ujságriportok révén az egész művelt világot foglalkoztatták. Hontalanok voltunk a saját hazánkban és a méltatlan meghurcolástól fakadt tüzes rózsák égtek orcáinkon. Kevesen voltak, akik tisztán látni voltak hajlandók. A sziveket elfogultság, az elméket hangulatok lepték be. A sajtó a szak tudás világító fáklyái és rettentetlen bátorság híján, még józanabb részében is, mint szélkakas forgolódott, szint változtatott.

Ez a nagy erjedés volt az Egyenlőség bölcsője. Szorongatottságában, magára hagyatva az egész magyar Izrael egy táborba terelődött. A pártüredékek mindig csak ilyenkor találak egymásra. Tudtak egyet gondolni, egyet akarni. Érezték, hogy magyarul és magyarán kell megértetniük minden testvérjükkel, — vallja az bár istenét bármely szertartás szerint — hogy igaztalanul fordult ellenünk és a vallások anyját bántóan ítélte meg. Az Egyenlőség inter arma született, de csak védőszervnek készült a zsidóság és a magyarság számára, mert a magyarság nevére fröccsentett sarat is igyekezett eltávolítani. Első szerkesztője, Bogdányi Mór tüzesen harcolt benne. Ellenfeleit nem kímélte. A tiszaeszlári pör végtárgyalásának befejeztéig — ami 1883 július havában történt meg — meg nem ingó bátorsággal teljesítette föladatait. De már a legmelegebb napokban is főerősségként Szabolcsi Miksa mutatkozott, aki debreceni nyugalmas egzisztenciájától megváltan, mint az Egyenlőség külön tudósítója és több előkelő budapesti meg bécsi lap informálója dolgozott Nyiregyházán és mindenütt, ahova a pör szállai elnyultak. Eötvös Károly állított emléket ennek a munkának, mely hamis vallomásokat derített föl, nyomon követte a megyei hatóságok mesterkedéseit, küldöttségeket vezérelt az akkori igazságügyminiszter, Pauler Tivadar elé s az ügyet általában annyi szenvedélyes igazságérzettel toltta a kibogozás felé, hogy ebből folyó viselkedése miatt egy időre a végtárgyalási teremből is kitiltották.

A magyar zsidóság egeről a veszedelmekkel terhes fellegetek a nyiregyházi törvényszék fölmejtő ítéletéből

Megjelent!

Megjelent!

Toldót Mispáchát Rosenthal

Élet- és korrajz.

Rosenthal Naftali (Mór) és fiai: Eliás és Salamon életrajzát, kik az egykoru zsidóság szellemi vezérei voltak, valamint Mendelsohn M., Mózes Szófer, Chajesz Herman, Rappaport, S. D. Luzatto stb. Rosenthalhoz irt érdekes leveleit.

Irta: Grünwald Lipót.

Kapható a szerzőnél: Budapest, VII., Király-utca 57. II. 3.

Ára 60 korona.

előbukkanó igazság ereje szétvetette. A pör mozgatói, ha nem is mindjárt, megszegyenülten, vagy megszegyenítve vonultak félre a színről. A művelt világ megnyugodtan vette tudomásul a magyar jogrend helyreállítását. Izrael, a honi, csakhamar fölocsudott a megpróbáltatás nehéz álmaiból. Sietett felejtetni. Lapjával, mely csatabárdja volt, elvesztette kontaktusát. Azt hitte, hogy most már véges-végig mézes hetek következnek. Csalódott, sokszorosan csalódott. A lap föladata, igaz, kimerítettnek tetszett, mert az a veszedelem, amelynek leküzdésére alakult, tovaszállt, de a sajtó olyan, mint a vár, nyert ostrom után nem lebontani, hanem kitartozni s a tapasztalatok alapján veszélyeztethető oldalait nagyobb ellenállóképességeké kell tenni.

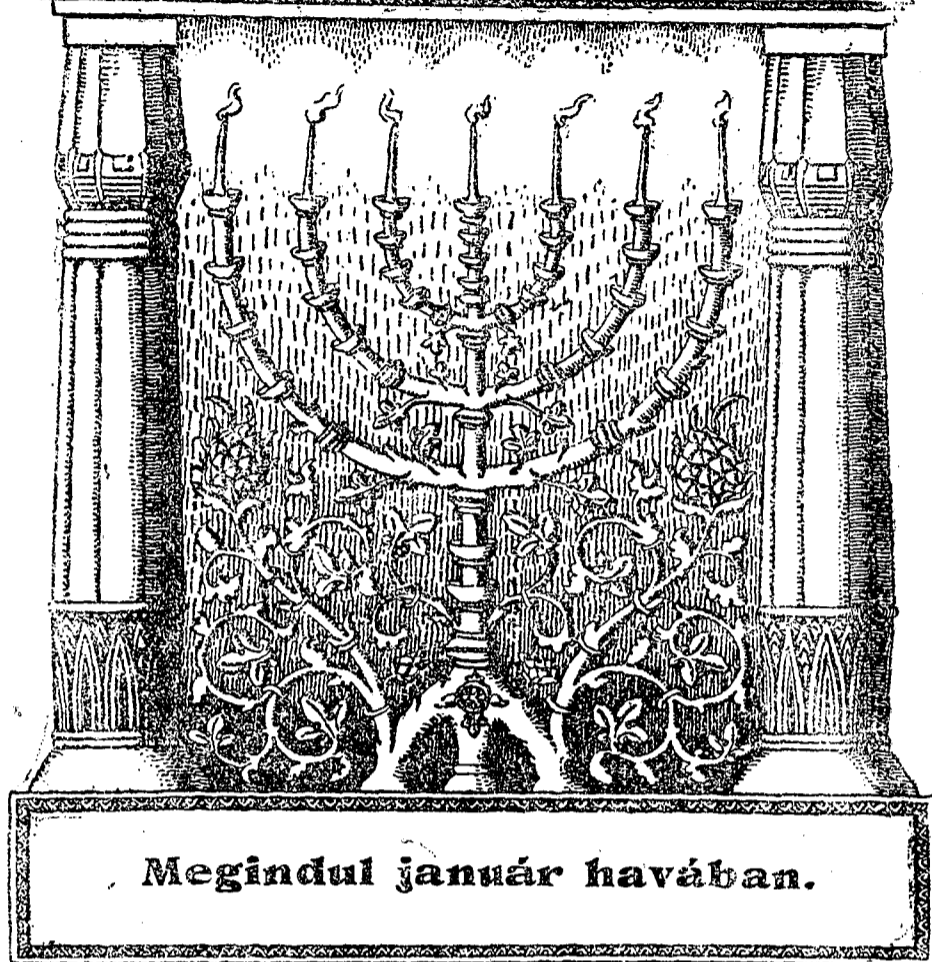
Az Egyenlőség első szerkesztője ezt az igazságot nem ismerte föl. Elernyed, sorsára bizta harcos organumát. Az első kötelesség teljesítése után a lap és közönségének útja tehát keskeny szögben, de mégis szétvált és egyre távolodott egymástól. Nem sok ügyelvetettek egymásra. Cél és gondolatot, megvalósítandó ideált, ami a közönséget tovább is a laphoz fűzte volna, az első szerkesztőség, amely különben is inkább világi, mint hitéleti küzdelmekre vállalkozott és melyet képzettsége is ilyen munkákra utalt: nem tűzött eléje. A közönség, a világi érzelmű, örült, hogy kevesbednek azok a momentumok, amelyek felekezeti hovatartozandóságának következményeit juttatják eszébe. Az összefüggő kapcsok meglazultak, szerieszakadoztak. A lap színt, irányt veszített, változtatott és csak halovány, meggyőződéstelen másolata lett ama német felekezeti lapoknak, melyek irodalmi nivót sem kerestek. Bogdányi Mór képességeinek érvényesítésére új, háladatosabb teret talált. Lapvállalatát a sokoldalú Komor Gyula dr., a nemzetgyűlési gyorsiroda jelenlegi oszt. tanácsosa és a Vigszínház dramaturgja, bold. Kohn Salamon rabbi, pesti hitoktató és ismert zsidó írónak fia vezette tovább lelkesedéssel, hozzáértéssel, de a zsidó hit- és közélet vezetőivel való kapcsolat nélkül.

A szög szárai, a közönség és a lap között így egyre nőtt a távolság. Inkább a nyomdász, mint a közönség és illetőleg a szellemi munkások tartották már benne a lelket. A magyar zsidóságnak ez a fájdalomban fogant sajtóorganuma, melyet, hogy anyagát földolgozhassa, volt idő, amikor mindennap is meg kellett jelentetni, odajutott, hogy pontatlanul, határidőhöz nem is kötve, illetőleg a kikötött határidőket be nem tartva, egy jót akaró tanítónövendék munkájára támaszkodva, került a mellette kitartani tudó néhány olvasója elé.

Az Egyenlőség ennyire visszafejlődött, amikor Szabolcsi Miksa, ki a tisztaeszlári pör ítélete után a Dunántulon mutatkozó zavargások elsimitásában kesesett szerepet, majd mint a Jüdische Pester Zeitung szerkesztője, Budapesten megnősült és letelepedett, magához váltotta és 1886. évi november 26-ikán átvette az Egyenlőség szerkesztését. A nyomdász rendelkezett fölötté s hatvan egynéhány előfizetőjével együtt adta át. Ebből a súlyos állapotából kellett kiragadni a magyar zsidóságnak további másfél emberöltőn át mind a mai napig harcoló élő szervét, energiáinak megnyilatkoztatóját, hogy feladatait a magyarság és a zsidóság szolgálatában egyaránt teljesíthesse.

Szabolcsi Miksának, az új szerkesztőnek beköszöntője gyönyörű program volt. Mind a mai napig ez maradt e magyar Izrael sajtójának éltető forrása. Vékonnyan esörgédezett, mikor elindult, de egyre mélyebb, szélesebb medret vágott magának. Odafejlődött, hogy a magyar zsidó felekezeti közélet mappáján eseményeket mozgató hullámaival és tükrében keresik, kutatják, vagy igyekeznek megzavarni mozdulásait.

AZ EGYENLŐSÉG KÉPES FOLYOIRATA

Megindul január havában.

Négy zsidó művész.

A Lehner—Smilovits—Roth—Hartmann vonósnégyes-társaság.

Csak egy év múlt el azóta, hogy bemutatkoztak és ma már európai híri művészek. Mögöttük: bécsi, líumei, trieszti koncertek s egy olaszországi tourné nagyszerű sikerei. Elöttük: nyitva az egész világ.

Nyáron Olaszországban muzsikáltak. Ismeretlenül mentek oda, de mint ismert nevű művészek kerültek ki abból az országból, amely éppen a kivételes zenei kulturájánál fogva — nagyon bizalmatlan az ismeretlen művészekkel szemben.

A magyar kulturát hirdették utjukon és művésztükkel a magyar művészetnek szereztek diadalokat. Mindenütt magyar vonósnégyes-társaságnak hirdették magukat és az ő ünnepeltetésük a magyarság diadala is volt. Triesztben, hangversenyük után, nagy tüntetés volt a hangversenyteremben a magyarok mellett és az igazgató a magyar művészetet méltatta Lehnerékben. Velencébe a Benedetto Marcello-társaság hívta meg őket négy koncertre; nevüket a rendezőség az aranykönyvbe iratta be. És oda, ahova Vecsey Ferenc franciául írta be a nevét, Lehnerék büszkén írták be magyarul, hogy „Lehner-vonósnégyes” Budapest és mottójuknak a nagy magyar zeneszerzőnek, Dohnányinak a vonósnégyeséből írtak néhány ütemet.

Utoljára Bécsben koncerteztek nem kisebb művészekkel, mint Ravel és Casella. Ravel zeneszerzői estje volt, amelyre a francia minisztérium hívta meg Lehneréket. Ez volt az első eset a háboru óta, hogy francia és magyar művészek egy dobogón szerepeltek. Ravel Párisba is meghívta Lehneréket.

A legérdekesebb kaland Velencében történt a vonósnégyessel. Velencei nagyszerű koncertjük után a

kardinális meghívta őket, hogy a velencei Márkus-templomban játsszák el Schubert: A dagió-ját. Lehnerék hangsúlyozták zsidó voltukat, mire a kardinális azt válaszolta, hogy ő a művészeket hívta és becsüli meg bennük és nem törődik azzal, hogy milyen hitet vallanak. Hangverseny után a kardinális megáldotta a társaságot.

Visszatérük után első hazai koncertjük most volt a Zeneakadémián, amelynek termét zsufolásig megtöltötte a közönség. Lehnerék ez alkalommal is nagy sikert arattak.

Bécsben a Beethoven-ünnepségek folyamán Beethoven összes vonósnégyeseit eljátsszák, azután visszatérnek Olaszországba, ahonnan Párisba, Svájcba szelítja őket a szerződésük...

Büszkeséggel mondhatjuk el, hogy a négy magyar művész, egyszersmind becsületes, derék, gerinces zsidó és elégtétellel állapíthatjuk meg, hogy a magyar kultúrának nem ők az egyedüli zsidó képviselői a külföldön. Ott van a Hauser-Indig-társaság, amelynek ugyancsak összes tagjai zsidók. Külföldön él Rózsa S. Lajos, Beregi Oszkár, Várkonyi, Szigeti József, Blau Jenő hegedűművész (jelenleg Bécsben), a Kotányi-nővérek (Svájcban koncerteztek nagy sikerrel), Bokor Judith (csellóművésznő) Hollandiában és még sok neves és névtelen magyar zsidó művész.

Kun Imre.

— Huszezer korona az Egyenlőség jótékony alapjainak. Az Egyenlőség jótékony alapjaira a héten nagyobb adomány érkezett. Huszezer koronát juttattak el szerkesztőnkhez, amelyből tizezer koronát a Bóni részvénytársaság, ötezer koronát M. D. ur és ötezer koronát K. G. ur adott. A huszezer korona felosztására nézve a nemesszívü adakozók így rendelkeztek:

A külföldön tanuló zsidó diákok segély-alapjára	3000 K
Általános izr. segítő bizottság részére (Székely Ferenc kezeihez)	3000 „
Sándor Pál-alapítványra	4000 „
Az Egyenlőség által a nála jelentkező szegények és károsultak számára gyorssegélyképpen	4000 „
A főrabbi özvegyének	1000 „
Fabó Bertalan siremlékére	500 „
A Pesti Izr. Hitközség levesosztó akciója részére	2000 „
A magyar zsidó írók segélyalapjára	2500 „
	20000 K

Megrendelte-e már??

Az Egyenlőség Évkönyve és Naptárát

az 1920/21 — 5681. évre.

Szerkeszti: Dr. Szabolcsi Lajos.

Ára **60** kor.

A Naptár technikai akadályok miatt december hó 20-án jelenik meg.

— Zsidó kulturmatiné a VII. kerületben. A pesti hitközség vasárnap délelőtt 11 órakor az Erzsébetvárosi Körben a VII. kerület zsidósága részére kulturmatinét rendez. Elnököl Ehrlich G. Gusztáv és Eulenberg Salamon dr. Közreműködnek kiváló írók és színészek. Beléti díj nincs. Vendégeket szívesen látnak.

— Chanuka-ünnepély a Lipótvárosban. A lipótvárosi V. templomkörzet zsidósága chanuka szombatján, dec. 11-én d. e. 10 órakor a Csáky-utcai templomban nagyszabású chanuka-ünnepélyt rendez. Az ünnepi beszéd megtartására dr. Adler Illés főrabbit kérték fel.

— Chanuka-ünnepély a Zuglóban. A zuglói zsidóság szerdán, dec. 8-án, d. u. 4 órakor nagyszabású Chanuka-ünnepélyt rendez a zuglói zsidó templomban. Az ünnepi szónoklatot dr. Schmelczer Izsák rabbi, az énekrészeket Ábrahámsohn Manó főkantor énekkarral látja el.

— Főiskolai hallgatók Chanuka ünnepe. A Zsidó Magyar Főiskolai Hallgatók Országos Szövetsége december 8-án, d. u. 5 órakor a Pesti Izraelita Hitközség II. em. 20. sz. alatti dísztermében Chanuka ünnepélyt rendez. Az ifjuság ez ünnepélyen vendégeket szívesen lát. Belépődíj nincs.

HIREK.

— Adományok. E héten beérkezett hozzánk: Tetszés szerinti kiosztásra: A 20.000 koronás adományból 4000 K, Stern Zsigmondné 2000 K, F. K. 200 K, W. K. 100 K, Augenstein S. Erzsébetfalva 20 K. — Izr. hitközség levesakciója részére: A 20.000 koronás adományból 2000 K, Eifer Ede 100 K. — Főrabbi özvegye részére: A 20.000 koronás adományból 1000 K. — Izr. vakok intézete részére: Vécsey Ilona 10 K. — Izr. Aggokháza részére: Vécsey Ilona 10 K. — Szentföldinyomorgóknak: Vécsey Ilona 20 K, Berger Miksa 100 K, dr. Lemberger Nyírbátor 100 K. — Goldberger Farkas családja részére: S. 10 K, Weisz Salamon Földes 50 K. — Izr. Kézmű- és Földművelési Egylet részére: Tausig Sándor 68 K. — Általános izr. segítőbizottság részére: A 20.000 koronás adományból 3000 K. — Zsidó gimnázium részére: Augenstein S. Erzsébetfalva 20 K. — Magyar zsidó főiskolai hallgatók részére: Fischer Ede és neje 200 K, Deutsch Ernő és neje Moson 250 K, Deutsch Károly Madrid 250 K, Aczél Zsigmond és neje 250 K, F. K. 200 K, Tausig Sándor 232 K, Eifer Ede 100 K, Vécsey Ilona 20 K, Weil Ignácné 20 K, Feuer Béláné Kiskunfélegyháza 150 K, Augenstein S. Erzsébetfalva 30 K, Königsfeld Miklós 25 K. — Magyar zsidó írók és hírlapírók segélyezésére: A 20.000 koronás alapítványból 2500 K.

— Zsidó iparművész. A zsidó iparművészet biztató jelensége Friedmann Sámuel fiatal zsidó fiú, aki életét zsidó iparművészeti tárgyak alkotásának akarja szentelni. Nagyszerű talentummal, akadályokat és nehézségeket nem ismerő energiával látott hozzá ez a fiatal ember a zsidó iparművészet kultiválásához és kezéből már eddig is gyönyörű fából készült chanukai menórák kerültek ki. Főleg fából készíti dolgait és gyertyatartókat, szédertálakat, eszrog-skatulyákat és hasonló dolgokat tervez és készít el. A fiatal iparművész minden zsidó támogatására érdemes. Megrendelésre bármilyen zsidó vonatkozású iparművészeti tárgyat elkészít. Munkásságát egyelőre anyagi nehézségek akadályozzák. Nincsenek szerszámai, nincs megfelelő anyaga, a drága fát nem tudja beszerezni és ezért hajlandó volna zsidó gyáros vagy iparos műhelyébe beállani és terveket készíteni. Ajánlatok és megrendelések az Egyenlőséghez beküldhetők.

— Megtalálták a Midras Ijót. Jeruzsálemi tudósítónk jelenti, hogy Wertheimer Aron Salamon ismert rabbi és tudós felfedezte régi írások között Jób könyvének elveszett midrasát, melynek létezéséről tudtak ugyan, de melyet évtizedekig hasztalan kutattak a zsidó tudomány. A felfedezett midrast januárban fogják kiadni, hosszabb tudományos bevezetéssel.

— Gvászoló minian a jeruzsálemi főkormányzó házában. Jeruzsálemi tudósítónk írja: Tudvalevő, hogy Clara Samuél asszony, a jeruzsálemi főkormányzó édesanyja, e héten el-

hunyt. Csütörtök este 4 órakor összegyűlt a gyászoló minjan, Kuk és Jákob Méir főrabbi vezetésével. A főkormányzó együtt imádkozott a megjelent tiz rabbival, istentisztelet után pedig elmondotta a halottakért való kaddis-imát.

— **Uj zsidó pénz Jeruzsálemben.** A jeruzsálemi főkormányzó elhatározta, hogy a zsidónegyedben ezentúl új zsidó pénzt hozat forgalomba. Bar Kochba ideje óta most vernek először zsidó aprópénzt.

— **Kérelem.** Egy nyolcvan százalékos (balláb amp.) hadirokkant, ki feleségével és egyéves gyermekével fa, szén és élelem nélkül a legnagyobb nyomorral küzd, irodai, raktárnoki, vagy bármilyen hasonló állást keres, hogy nyomorán segíthessen. Szíves megkereséseket „Szorgalmas” jellegre a kiadóhivatalba.

Zsidó ellenforradalmár.

A sümegi hitközség elnökéről, Fürst János dr. királyi tanácsosról, aki a Dunántulon általános tiszteletnek és becsülésnek örvend, közlünk néhány adatot. Nem tűnhet dicsekvésnek, ha Fürst Jánosról megemlékezünk, mert le kell szögezni az ilyen férfiak tevékenységét, amikor az antiszemita áradat minden zsidót hazaárulónak, megbízhatatlannak és miegyébnek nevez.

A háboru alatt lakását kórházzá alakította, amelyben 20 sebesült katonát élelmezett, ruházattal, fehérneművel ellátott.

Negyvenöt éves korában önként jelentkezett katonának, soronkívül főhadnagy és századparancsnok lett, mint harctéri rokkantat bocsátották haza. Megkapta a Ferenc József-rendet.

A kommun alatt, május 2-án, mint ellenforradalmárt halálra ítélték, elmenekült, így tudott megszabadulni.

A kommunizmus bukása után az akkori zavaros viszonyok között amiatt üldözték, mert azonosította magát a zsidó érdekekkel, kijelentette, hogy azért harcol, hogy a zsidóságnak elismerést és becsületet szerezzen. Emiatt rengeteg kellemetlensége támadt, úgy hogy a katonai parancsnok vette védelmébe, aki kijelentette, hogy mint ellenforradalmár a zsidóság érdekeit úgy szolgálta, hogy általános tiszteletet és közbecsülést vívott ki magának a város közönségénél valláskülönbség nélkül és aki bármely város társadalmának diszere válik.

Fürst dr. veje Ney Jakab veszprémi kereskedelmi tanácsosnak, akinek mind a négy veje és egyetlen fia egyszerre szolgált a harctéren.

— **Sapka szegény zsidó gyerekeknek.** Wiesel és Krausz budapesti kötött-, szövött- és rövidárunagykereskedők tizenkét darab téli sapkát küldtek be az Egyenlőség szerkesztőségébe tizenkét szegénysorsu menekült zsidó gyermek közt való szétosztásra. A nemes adományból származó sapkákat szegény zsidó gyerekek közt szétosztottuk és a cégek itt is hálás köszönetünket fejezzük ki.

— **A népszövetség elnöke a zsidók kisebbségi jogának védelméről.** A népszövetség genfi ülésén elnökévé Hysmans belga delegátust választotta meg. A népszövetség elnöke kihallgatáson fogadta a zürichi zsidó sajtóközpont tudósítóját, akinek arra a kérdésére, hogy az elnyomott zsidók számíthatnak-e a népszövetség segítségére, Hysmans a következőket válaszolta: — Minden bizonnyal. Meg fogjuk vizsgálni a kérdést és megpróbáljuk, hogy a zsidó kisebbséget, éppen úgy, mint minden más vallási kisebbséget, jogaihoz juttassuk. A népszövetség irodája ennek a kérdésnek tanulmányozásával Colban urat bizta meg, akinek tevékenységéről még hallani fogunk.

— **Ezüstlakodalom.** Schwarcz Samu és Reisz Etel a napokban ünnepelték Kiskörösön — szűk családi körben — ideális házasságuk 25 éves évfordulóját.

— **Zahler Magda,** a kitűnő táncművész, december 15-ikén tartja táncestélyét a Vigadóban. Felhívjuk rá a nagyközönség szeretetét és figyelmét.

— **Hymen.** Goldstein Terézke, Fejérgyarmat, Rózner Sámuel malomtulajdonos, Tarpa, jegyesek. (Minden külön értesítés helyett.)

Fodor Zsigmond keményítőgyáros és a Magyar-Amerikai Faipar Rt. ügyvezető-igazgatója november 30-án házasságot kötött Láncki Magdával, dr. Láncki Géza fővárosi orvos leányával. (Minden külön értesítés helyett.)

Reinitz Armin pétervásári főrabbi fia eljegyezte Reinitz Rózsikát Balkányból.

Braun Etuskát Gyöngyösről eljegyezte Goldmann Emil Bodrogkeresztúrról.

— **Haláleset.** A dunaföldvári zsidóság egyik legérdemesebb, leglelkesebb tagja, a magyar-zsidó eszméknek lanckadatlán harcosa, Rotter Lajos dunaföldvári borkereskedő e hó 22-én elhunyt. 24-én temették el Dunaföldváron öszinte nagy részvét mellett. Halála nemcsak széleskörű családjában jelent pótolhatatlan veszteséget, hanem hiányozni fog azok között is, akik életében ismerték, szerették és emberi jóságáért nagyrabecsülték.

Frankl Albert, a mátészalkai hitközség egyik érdemes tagja, az ottani kereskedők nesztorja, 86 éves korában, november 17-én elhunyt. A köztiszteletben álló férfit nagy részvét mellett temették.

— **Helyreigazítás.** Balthazar Dezső könyve, melynek megjelenését hirdettük, nem 132 K-ba, hanem 138 K-ba kerül és ajánlott portóra 8 K-át kérünk küldeni. Hegedüs és Sándor irodalmi és nyomdai r. t., Debrecen.

— **Uj orth. kóser füstölthusgyár Bonyhádon.** Messing Juda Bonyhádon (Tolnamegye) szigorúan orth. kóser füstölthusgyárat rendezett be. Minthogy Bonyhádon olcsóbb a munkaerő és a húst sokkal olcsóbban szerezheti be, felveheti a versenyt a budapesti hasonló gyárakkal.

— **Fábián Béla dr.,** bíró, a kiváló* antibolsevista írónak új könyve jelenik meg e héten Pétervár címen. A kitűnő munkára előre is felhívjuk a nagyközönség figyelmét.

— **Kivándorlás Szovjet-Oroszországból.** Kopenhágából jelentik: Az orosz-litván béke megkötése óta megkezdődött a zsidók kivándorlása Szovjet-Oroszországból Litvánia felé. Ezidőszent naponta 10—15.000 zsidó tér vissza Litvániába.

50/1920. sz.

Hirdetmény.

Az újpesti izr. hitközség Sándor-u. 5. sz. a., székháza udvarán modern berendezésű pászkasütődét állított fel és abban a helyzetben van, hogy saját szükségletén kívül **más hitközségek részére is előállítja a pászka előállítását.**

Minthogy a más hitközségek részére való pászka előállítását csak korlátolt mennyiségben és a velük történő megállapodások sorrendjében fogjuk végezni, felkérjük az illető hitközségeket, hogy pászkaszükségletük előállítását biztosítandó, lehetőleg i. évi december hó közepéig ez iránt velünk érintkezésbe lépjenek.

Ujpest, 1920. november hó.

Az újpesti izr. hitközség elöljárósága nevében:
Dr. Lichtmann Mór,
titkár.

Dr. Kálmán Ödön,
elnök.

Kereskedőknek, gazdáknak, uradalmaknak

erős gazdasági cipőárukat

csakis legtisztább bőranyagból szállít az évek óta megbízhatónak elismert cég,

Müller L. K. és Társa
Budapest, IV., Károly-körut 4.

Csakis a legjobbat adjuk! Árjegyzék díjmentes. Szombaton zárva.

Szönyegek

javitást, mosást, molyirtást

művésziesen, szakszerűen és tökéletesen végzünk. Perzsa, szmyrna és másfajta szönyeget, rongyosat is veszünk vagy becserélünk. **RUDAS és MADL** Budapest, IV., Petőfi-tér 5. (Bristol-szállodával szemben.)
Telefon 2-99.

Egy kis statisztika.

— Zsidók a fronton. —

Véletlenül abban a helyzetben vagyok, hogy — bizonyos aránylag szűk területről ugyan — személyes tapasztalataim alapján pontos adataim is vannak zsidó katonák részvételéről a háboruban. Közreadom ezeket, mert előrevetik ezek is az elkövetkezendő vizsgálat eredményének fényét.

A szinmagyar legénységű (főleg Abauj- és Borsodmegyék fiaiból összeállított) 34. gyalogezred 19. századáról szólnak ez adatok. Ezeket Fischer Béla főhadnagy századparancsnok (nem zsidó, Fischer-Colbrie kassai püspök közeli rokona) engedelmével 1916 augusztus havában gyűjtöttem a helyszínén, az orosz front lövészárkaiban küzdő legénységről. Az adatgyűjtés célja nem az volt, amiért e sorokat most közreadom. Mint pedagógust és mint a falusi magyar népet, amelynek kebelében annak idején nevelkedtem, rajongásig szerető embert, nagyon érdekelt, hogy megismerjem a nép fiainak, amelynek színe-javával a sors összehozott, közműveltségi állapotát. Erről óhajtottam lehető tiszta képet szerezni. Ezért a század minden egyes tagjáról — a tisztet kivéve — a következő rovatokat töltöttem ki közvetlen bemondás alapján: név, rang, vallás, kor, foglalkozás, családi állapot; gyermekek száma. Hány évig járt iskolába? Hány osztályt végzett? Milyen nyelven vagy nyelveken beszél? Mit szokott otthon (még békeidőben) olvasni? Mi a legkedvesebb olvasmánya? Melyik magyar költő nevét ismeri? Melyik költeményt tudja cím szerint is felemlíteni? A magyar történet jelesei közül kiket ismer? Ismeri-e a magyar történet legnevezetesebb mozzanatait? Szeretne-e a magyar történet nagyjairól, a nevezetes történelmi eseményekről szóló könyveket olvasni? Ismeri-e név szerint magyar művészeket? Mely hírlapokat olvasta otthon?

Rendkívül érdekes és tanulságos szellemi képet nyújtott a nyert feleletek összege. Mindezekre itt nem terjeszkedhetem ki, csak azt az egy adatot jegyzem fel, mint e lap olvasóit különösebben is érdekelt, hogy az akkori 221 főnyi (170 közlegény, 49 altiszt, 2 zászlós) századlétszámában 19 volt a zsidók száma, ami 8.6%-nak felel meg. Annak igazolására, hogy ez adatok nem önkényesek, hanem a valóságot teljesen fedik, álljon itt az illetők neve a kor, lakóhely, foglalkozás és rangfokozat megjelölésével:

I. Gyalogosok: 1. Deutsch Ernő, 20 éves mechanikus Miskolcra (hősi halált halt). 2. Blitz Jenő 20 éves kereskedő Felsőhajósról (Gömör m.). 3. Dick Mór 32 éves kereskedő Budapestről. 4. Friedmann Adolf 42 éves kereskedő Miskolcra. 5. Gárdos Mór 48 éves tanító Sátorajaujhegyről. 6. Gerendási Lipót 40 éves korcsmáros Szamoskétről (Szatmár m.) 7. Grossmann Sándor 20 éves kereskedő Miskolcra. 8. Iczik Májer 28 éves földművelő Magosfaluról (Szatmár m.) 9. Kaufmann Lipót 26 éves bőrkereskedő Győről. 10. Schönfeld Elemér 20 éves kereskedő Budapestről. 11. Stiller József 21 éves cipész Mezőcsáthra. 12. Ungár Béla 23 éves ruhafestő Miskolcra. II. Altisztek: 13. Friedmann Viktor 28

éves önkéntes tizedes Budapestről. 14. Grossmann Jenő 20 éves önkéntes tizedes Kassáról. 15. Guttmann Gyula 20 éves önk. szakaszvezető Szászfa-Krasznokvajdáról (Abauj m.) 16. Seidmann Ignác 23 éves önkéntes tizedes Szakácsiból (Borsod m.). 17. Staller Hugó 26 éves önkéntes tizedes Szegedről. III. Zászlósok: 18. dr. Fenyő Árpád 32 éves ügyvéd Miskolcra. 19. Vidor Jenő 21 éves tisztviselő Miskolcra.

Hogy e jeles század tisztikarában is kellően képviselve voltak hitsorsosaink, mutatja az a körülmény, hogy említett kiválóan derék századparancsnokot megelőzően Schwarz főhadnagy volt a század vezetője, akit mint szigorú, igazságos és vitéz katonát hallottam emlegetni, utóbb pedig Szabó Zsigmond hernádcsányi birtokos, akit zsidó létére szintén nagy szeretettel vett körül a században mindenki.

Miután az a terület, ahonnan az említett század népessége kikerült, nem sűrűbb zsidó lakosságú, mint hazánk egyéb részei, föltehető, hogy ilyféle arányszám fog más századoknál és ezredeknél is mutatkozni. Fényesen be fog tehát igazolódni, hogy a zsidók 5%-os arányszámukat messze fölmúló számban voltak a lövészárkokban képviselve.

Gárdos Mór.

NAPTÁR.

Vasárnap, dec. 5, Kiszlív 24, este az első chanuka-gyertya-gyújtás, hétfő 25, kedd 26, szerda 27, csüt. 28, péntek 29, szombat 30. Sábosz-CHANUKA és RÓSCHÓDES. — Heti szidra: Mikécz (M. I. 41—44. f. 17. v.). — Hát-toro: Roni veszimchi (Zak. 2. f. 14. v. — 3., 4. f. 7. v.). — Szombat bejövetele: 3 ó. 45 p., kimenetel: 4 ó. 25 p.

Közgazdaság.

A Magyar Országos Biztosító Intézet i. hó 22-én tartotta rendkívüli közgyűlését, melyen az alaptőke 2 millióról 5 millió koronára emeltetett fel. — Az igazgatóságba beválasztott Zsiross István alezredes. — Az intézet eddigi ügyvezető-igazgatója Gonda Illés dr. vezérigazgatóvá, Bánó Frigyes pedig igazgatóvá neveztetett ki.

A Magnezitipar Részvénytársaság tőkeemelése. A Magnezitipar Részvénytársaság november hó 30-án tartott rendkívüli közgyűlést, melyben a részvénytőkének 6½ millió koronára való felemelését határozta el 10.000 darab részvény kibocsátása által. Értesülésünk szerint ezen részvények átvételére egy igen előkelő francia érdekelttség tett ajánlatot, oly árban, mely megfelel az utóbbi időbeni tőzsdéi jegyzésnek.

A Magyar Általános Inagtlanbank igazgatósága Horváth Lipót dr. elnöke alatt tartott ülésén Halom Dezső dr. vezérigazgató indítványára 5 millió korona névértékű újabb részvények kibocsátását határozta el. Az új részvényekből a régi részvényeseknek 5:1 arányban elővétel ajánlatik föl 780 koronás vételár és 20 K kibocsátási költség fizetése ellenében. Az elővételi jog december 1-től 7-ig bezáróan gyakorolható.

BUTORT minden igénynek megfelelő, készít és raktáron tart: **Juhász Lajos** műasztalos mester BUDAPEST, Szondy-u. 35. — Izabella-u. 83.

Most megjelent

gramofon-lemezek
jegyzékét kérje ingyen

„Hangszer-otthon” FEKETE MIHÁLY
gramofon-osztályától, Budapest, József-körút 9. sz.

PÁLYÁZATOK.

A kecskeméti izr. hitközségnél megüresedett kántor-metszői állásra ezennel pályázatot hirdetünk. Pályázók sóchet, ubódek, vekauré, mohel és orgonakisérettel előimádkozni tudó egyének lehetnek. Magyar honosságu s 40 évnél nem idősebb pályázók kérvényeiket, melyekhez képesítésüket, eddigi működésüket és családi állapotukat feltüntető okmányok mellékelendők, f. é. december 25-ig nyújthatják be a hitk. jegyzői hivatalánál. Javadalmazás megegyezés szerint. Kecskemét, 1920 november 28. Goitein Jónás. gondnok. Virányi Gyula. jegyző.

Az aszói izraelita hitközség pályázatot hirdet iskolájánál betöltendő egyik tanítói állásra. Javadalmazás: törzsületés és törvényes államsegély, természetben 2 szobás lakás, mellék-helyiségekkel. Mellékjövedelem: a hitközségi és chevra szent-egyleti jegyzői teendők, valamint az állami fiúnevelő otthonnál teljesítendő hitoktatás ellátása fejében körülbelül 1200 korona. A valláserkölcsös életű, 35 évesnél nem idősebb pályázótól megkivánjuk, hogy a budapesti izraelita tanítóképzédtől nyert oklevele, a héberben és a német nyelv oktatásában teljes jártassága legyen. Nőtlen előnyben részesül. Eddigi működés és a kommun alatti viselkedés igazolandó. Az állás 1921 január 1-én elfoglalandó. Pályázatok december 15-ig nyújtandók be dr. Hacker István iskolaszéki elnökhöz.

A békéscsabai izr. iskolaszék pályázatot hirdet egy Tamudhora tanítói állásra, ki egyuttal a hitközségnél a titkári teendőket is végezni köteles. A pályázóknak a magasabb általános műveltséggel és megfelelő bibliai képzettséggel kell bírniok. A pályázatban csak magyar állampolgárok vehetnek részt. Oklevéllel bírók előnyben részesülnek. Javadalmazás évi 24.000 korona. Pályázati határidő 1920 december 15. Békéscsaba, 1920 november hó 20. Dr. Holländer Lipót, isk. elnök, Krausz Lajos, isk. jegyző.

A jászberényi izr. hitközség és anyakönyvi kerület a lemondás folytán megüresedett anyakönyvvezető-rabbiállásra ezennel pályázatot hirdet. Pályázhatnak a budapesti rabbiszemináriumot végzett olyan magyar honosságu rabbik, kik az anyakönyvvezető-rabbiállással járó minden teendő elvégzésén kívül a helybeli polgári, közép- és szakiskolák hitoktatására is vállalkoznak. Fizetés megegyezés szerint. A próbaszónoklatra meghívott utiköltségei meg fognak térítettetni. Pályázati határidő 1920 dec. 15. Jászberény, 1920 november 21. Braun Ferenc, hitk. elnök, Szabó Adolf, hitk. jegyző.

Az orosházi izr. hitközség a megüresedett kántori állásra pályázatot hirdet. Feltétlenül megbízható, szigorúan vallásos, kitünő hanggal bíró, zeneértő, 40 éven alula, sóchet ubódek vekauré minősítéssel rendelkező egyének 1920 december 31-ig adhatják be pályázati kérvényüket, melyben képesítésüket, korukat, családi állapotukat és eddigi működésüket okmányilag igazolni tartoznak. Fizetés és szerződés egyéb feltételei megegyezés szerint. Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsájtatnak, kiknek utiköltségét a hitközség megtéríti. Orosháza, 1920 november 22. Dr. Hazai Samu, kultuszelnök. Szamosi József, hitk. jegyző.

A Mindszenti (Csongrádm.) izr. hitk. megegyezés szerinti fizetéssel, szabad lakás, egész sechita és a szokásos mellékjövodelemekkel egybekötött sóchet ubódek vekauré előimádkozó-metszői állás azonnali betöltésére pályázatot hirdet. Működést és családi állapotot igazoló kérvények sürgősen beküldendők az előjárósághoz.

A dombrádi aut. orth. izr. hitközségnél egy metsző-előimádkozói állás azonnal betöltendő. Fizetés megegyezés szerint. Utiköltséget csak a meghívottak térítenek meg. Előjáróság.

APRÓ HIRDETÉSEK.

Női kalap-szaktanfolyam urileányoknak; kalapok elsőrangú készítését elvállalom. Hermann Gizella, Szondy-utca 55, I. em. 1, II. udvar.

Zeneoktatás és zongorahasználat ellenében keres intelligens leány, második éves akadémiai növendék, teljes ellátást. Cim: Szántó, Budapest, Vadász-utca 32, I. em.

Önálló izr. kereskedő nősülne. Urileányok irjanak: „Sziv beszél” jeligére hirdetési osztályhoz.

Keresek intelligens kisasszonyt három nagyobb gyermek mellé. Pedagógus idegen nyelvismerettel előnyben, legjobb családi bánásmódban részesül. Bemutatkozás vagy írásbeli ajánlatok Heumann cipőnagykereskedésben, Révai-u. 1. sz.

Házasság. Megnősülne vidéki konfekciókereskedő, saját jóforgalmu üzlettel. Szives ajánlatokat hozomány megjelölésével „Rövid időn belül” jeligére a hirdet. osztályhoz.

Hónapos szoba butor nélkül izraelita családnál garszon embernek kiadó. Cim a hirdetési osztálynál.

Vidéki, egyedülálló özvegyasszony keres maga mellé szigoru orth., intelligens egyedülálló nőt, ki a háztartásban járass. Kellemes otthonba jönne szép honoráriummal. Leveleket Koch Mór, Bpest, Izabella-u. 45.

Férjhez adnám intelligens, csinos hugomat megfelelő hozománnyal. „Elhatározás” jeligére a hirdet. osztályhoz.

Schadchen, jobb zsidó körökben járatos, küldje címét „Erély” jeligére hirdet. osztályhoz.

Fiatallányom részére, kinek vidéken jólmenő üzlete, dus kelengyéje van, 25—30 éves izr. vallásu férjet keresek. Fényképpel ellátott ajánlatokat „70 ezer” jeligére a hirdetési osztályba kérek.

Gazdaasszonyt keresek, ki a főzést is ellátja. Ajánlatok fizetési igényekkel Kohn Lipót szeszkereskedő, Salgótarján, címre kérek.

Benősülés. 27 éves, intelligens, jómegjelenésű, korrekt vaskereskedő fiam benősülés céljából megösmékedne jó zsidó kereskedő család háziasszony nevelt leányával. „Jellemes 27” jeligére a hirdetési osztályhoz.

Az Omike Kulturotthona elnöksége felkéri a művészi iskolákból kimaradt festő-, szobrász- és iparművész-növendékeket, hogy az Omike Kulturotthona helyiségében (VIII., Rákóczi-ut 17, I. em.) a délelőtti órákban 11—1 között jelentkezzenek.

Férjhez menne negyvenéves, intelligens özvegyasszony, kevés hozománnyal, kelengyével jobbmódu vallásos uriemberhez. Kimerítő, teljes című leveleket „Gyermek nem határoz” jeligére hirdetési osztályba.

Nevelőnőt keresek leányomhoz, kit I. polgári magánvizgára előkészítene. Perfekt német előnyben. Teljes ellátás és fizetés. Ajánlatok fizetésigénnyel címzendők: Braun Artur. Hevespáztó.

Intelligens német leányt keresek 2 éves fiam mellé. Jelentkezés Szondy-utca 37/b, III. 2. Steiner.

Házvezetőnő jobb gyermektelen házaspárhoz jó fizetéssel felvétetik. Vadas, Klauzál-utca 23.

Tisztességes leány, ki az összes házimunkát vállalja, házaspárhoz felvétetik. Jó bánásmódban részesül. Molnár, IX., Ráday-u. 22, festéküzlet.

Bármely állást elfogad a legnagyobb nyomorban szenvedő menekült rokkant, kinek öt kis gyermeke van. Cim a kiadóban. (*)

Fővárosi vallásnár lakás, kóser élelmezés vagy fizetés ellenében vállal oktatást közismereti tárgyakra és gemoro, toszfósz uneforsimra. Katz, Német-u. 32, III. 16. (*)

Menekült egyet, hallgató, jeles érettségivel, bármily isk. tanulók korrepetálását lakásért, ellátásért a legszerényebb igényekkel jó sikerrel vállalja. Megkeresések „Pedagógus” jeligére a kiadóhivatalba kéretnek. (*)

RÓKA-BOÁK nagy választékban **MORVAI**
szücsnél Budapest, IV., Kigyó-utca 4-6.

Szabást, varrást szakszerűen tanít Edinger Frida női szabó
— VI., Dessewffy-utca 26. II. 15. —

REBENWURZEL SÁMUEL

első budapesti orthodox רב
szalámi-, hús-, csemege és kolbászgyár

VI., LAUDON-UTCA 3.

ajánlja elismert legjobb minőségű gyárimányait.
Postamegbizások azonnal eszközöltetnek.